

II. évfolyam 3. szám

REN D V É D E L E M

2013/3. SZÁM



B U D A P E S T
– 2013 –

**A BELÜGYMINISZTERIUM
OKTATÁSI, KÉPZÉSI ÉS
TUDOMÁNSZERVEZÉSI FŐIGAZGATÓSÁG
ONLINE FOLYÓIRATA**

Felelős kiadó:

**DR. DÁNOS VALÉR CSC/PHD
nyá. r. ddtbk.
főigazgató**

Szerkesztő:

**GÖRBE ATTILÁNÉ DR. ZÁN KRISZTINA
r. alez.
rendőrségi főtanácsos**

A kiadványban megjelenő tanulmányok nem tükrözik a kiadó álláspontját

Tartalomjegyzék

<u>DR. UNIV. BEREGNYEI JÓZSEF:</u> <u>GONDOLATOK AZ EGYES RENDÉSZETI FELADATOKAT ELLÁTÓ</u> <u>SZEMÉLYEK LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEIVEL KAPCSOLATBAN.....</u>	<u>4</u>
<u>DR. JUR. DEÁK JÓZSEF:</u> <u>AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI PROPAGANDÁTÓL A NEMZETBIZTONSÁGIG –</u> <u>A BELÜGYI SZEMLÉBEN MEGJELENTEK TÜKRÉBEN.....</u>	<u>15</u>
<u>DR. JUR. DEÁK JÓZSEF:</u> <u>KÉTKÖTETNYI HIÁNPÓTLÓ TISZTÁZÁS TITKOSSZOLGÁLATAINKRÓL....</u>	<u>23</u>
<u>PROF. DR. FÓRIZS SÁNDOR:</u> <u>NÉGY ORSZÁG RENDŐRTISZT KÉPZÉSÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....</u>	<u>33</u>
<u>E SZÁMUNK SZERZŐI.....</u>	<u>52</u>

DR. UNIV. BEREGNYEI JÓZSEF:
GONDOLATOK AZ EGYES RENDÉSZETI FELADATOKAT ELLÁTÓ
SZEMÉLYEK LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEIVEL KAPCSOLATBAN

Bevezető

A rendészet alapfogalmai között szerepel – sok más mellett – a rend, a biztonság és a rendészet megnevezés is. A téma felvezetését ott kezdem, hogy a **rend** lényegében az adott társadalomban – ezt alkotó szervezetek, személyek által - követendő előírások, szabályok összessége és az ezeknek megfelelő tényleges állapot. Míg a **biztonság** az állam és a társadalom érdekeinek, értékeinek, az ország területének és lakosságának külső-belső veszélyektől, fenyegetettségtől mentes állapota, amelynek nagyon sok összetevője létezik. Maslov szükséglet hierarchiája alapján tudjuk, hogy a fiziológiai jellegű igények után a biztonság az, mely az emberi szükségletek rangsorában második helyet foglalja el. A **rendészeti munka, tevékenység** röviden úgy fogalmazható meg, hogy a rendvédelmi/rendészeti, államigazgatási szervek, személyek azon tevékenysége, amely az állam társadalmi rendjének védelmét, a jogszabályok megtartását, a jogsértések megelőzését, elhárítását, a megsértett jogrend helyreállítását szolgálja. A rendészeti jellegű tevékenység tulajdonképpen a közhatalom gyakorlásának egyik fajtája. Ugyanakkor tudjuk a közbiztonság és a belső rend (közrend) védelme nemcsak hatósági fellépést igényel. De ha mégis, akkor pedig – függetlenül ennek gyakorlójától – minden fellépés, megnyilvánulás kizárólagosan csak az anyagi eljárásjogi normák betartásával történhet. E tevékenység realizálása, mind a rend, mind a biztonság-jogbiztonság megteremtése, fenntartása adott esetben még kényszerrel is előállítható az erre hivatott szervek, személyek részéről. Megteremtése, fenntartása viszont leginkább az erre hivatott rendvédelmi/rendészeti szervek alapvető feladata, amelyek adott esetben a legális erőszak erejével is élhetnek. Ennek kapcsán azonban célszerű megemlíteni legalább két dolgot. Egyik az, hogy az Alaptörvény Szabadság és felelősség című részének II. cikkelye kimondja, „minden embernek joga van az élethez”, míg a IV. pedig „minden embernek joga van a szabadsághoz a személyi biztonsághoz”. A másik dolog, amit megemlítek az, hogy az erőszak pedig állami monopólium.

Abban az esetben, ha az állam felhatalmazást ad másoknak is arra, hogy a törvényes rendet-
legvégső esetben még löfegyverrel is - oltalmazhassák, elvileg fennállhat annak veszélye is, e

személyek kioltják embertársaik életét. Innentől ez már áttételesen az ő – mármint a felhatalmazó - felelőssége is, ha nem tesz meg mindent az érintettek lehetőségeinek „körülbástyázására”, felkészítésük végrehajtására, illetve naprakészen tartására. Azt is el kell fogadni, hogy a rend fenntartásához viszont nem elég csak és csupán a legális erőszak képessége. Ennek realizálásához elengedhetetlen a jognak és egyéb más szaktudásnak, kompetenciának a bizonyos szintű birtoklása, hisz ez különbözteti meg a „laikust a profitól”! Ez magától nem születik meg, ezt tanulni-tanítani, gyakorolni szükséges a kívánatos szint eléréséhez. Azon személyek, akik az „állami erőszak szervezetében” élve, működve képzelik el az életüket, akik számára az életüknek ez ad értelmet, ilyen jellegű képzést nyújtó iskolákban kapnak komoly felkészítést, hogy felnőjenek a feladathoz, eredményesek legyenek mindennapi működésük során. Ha e rend fenntartó-csináló szerep kiosztásra kerül a lakosság képzetlen, ám de "erős" tagjai számára, ott – nem szükségszerűen - mindenféle káros folyamatok szabadulhatnak el.

Gipsz Jakab nem azért nem lehet jó "rendőr", mert nem áll jól a bajusza, hanem mert nem képes felmérni, mikor és milyen mértékben alkalmazhatja a rábízott hatalmat, "erőt".(Néha ez még a szakképzett rendőröknek is nehézségekbe ütközik!) Ebből – nem szükségszerűen, de különféle, az ellenőrzés alól kicsúszó, nemkívánatos erőcsoportok is alakulhatnak.

Nagyon dicséretes az, ha végre rendet tesz a kormány a rendészeti feladatokat ellátó szervezetek háza táján. Még azzal sincs talán baj, ha eközben esetleg igencsak megnő a különféle kényszerintézkedésekre jogosult hatósági személyek száma. Mégiscsak tarthatatlan, hogy már-már minden egyes hatósági személy mellé külön rendőrt kell állítani, hogy a náluk erősebb, felfegyverzett vagy egyszerűen csak határozottabb fellépésű törvényszegők ne kergessék el őket, ne fussanak el a jogos tulajdonosától elvett holmikkal együtt. Már a 2000-es évek derekán felvetődött, hogy a közhatalom és a társadalom önvédelmi szerveződése közötti viszonyrendszert – a vagyónvédelmi cégektől a polgárőrökön keresztül, a különféle rendészeti szervekig bezárólag – újra kellene gondolni. Ennek része lehetett volna az ilyen szervezeteknek a közbiztonság fenntartásában betöltött szerepének meghatározása, az állami feladatvállalás mértékének meghatározása és a finanszírozás tisztázása is. Ez sajnos akkor elmaradt. Évek óta hallatszik, hogy az illetékes hatóságok a hatályos játékszabályok mellett kevésbé képesek minőségi módon ellátni feladataikat. Hiába riasztja az erdőőr a rendőrséget a fa tolvajokhoz, mire megérkeznek, már csak a friss facsonkokat mutogathatják nekik.

Ugyanez igaz a halőrökre, a mezőőrökre. A rapsicok, az orvhalászok pedig már öltek is, szóval velük szemben fegyvertelenül fellépni nem éppen kockázatmentes vállalkozás. Éppen itt volt az ideje, hogy történjen valami. Hát történt, mégpedig a rendészeti feladatok ellátást végzők körének, jogosítványainak alakítására, részbeni szélesítésére, pontosítására. Megjelent a **2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.**

1. Magáról a törvényről

A törvény első részében egyértelműsíti, hogy kik tartoznak a hatálya alá és milyen vonatkozásban. A tételesen felsorolt tízféle kör, egy része a helyi önkormányzatok, - míg másik része további más ágazat, hatóság hatókörébe tartozik. Ezen személyek jogszerű működése feletti felügyeletet pedig – a munkáltató és az illetékes megyei-rendőrfőkapitányság közötti együttműködési megállapodás alapján – a rendőrség gyakorolja. /24.§/

A törvény szellemében az ebbe a körbe tartozó rendészeti feladatokat ellátó személy köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha illetékességi területén, a törvényben meghatározott feladatai ellátása során jogszabálysértő tény, tevékenységet, mulasztást észlel vagy olyan tény, tevékenységet, mulasztást hoznak tudomására, amely törvényben meghatározott feladatai ellátásával összefüggő ügyben beavatkozást tesz szükségessé.

Ami az ide tartozó szervek, hatóságok tagjai intézkedési lehetőségeit illeti, abból az alábbiak emelhetők ki;

- a rendészeti feladatokat ellátó személy jogosult a törvényben meghatározott feladataival összefüggő jogellenes cselekmény, szabálysértés, bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, valamint a cselekmény folytatásában megakadályozni.
- A jogellenes cselekmény elkövetésén tetten ért személyt, ha nem igazolja személyazonosságát, továbbá meghatározott dolog kiadását megtagadó személyt előállítani.
- Ha a tetten ért személy az előállításnak ellenszegül vagy az előállítás egyéb okból nem hajtható végre - legfeljebb két óra időtartamra – visszatartani. /16.§(1) b) pontja/
- A rendészeti feladatokat ellátó személy meghatározott dolog birtoklásával gyanúsítható személyt felszólíthatja a jogellenesen szerzett dolog átadására is.

/17.§ (2)/ (Nem tudom, mit tesz, ha ez nem történik meg?!)

Azaz lehetősége van igazoltatásra, dolog ideiglenes elvételére, ruházat, csomag és jármű átvizsgálásra, jármű feltartóztatásra, valamint a tetten ért személy visszatartására, előállítására.

Többek között a tetten ért személy visszatartása intézkedés végrehajtása érdekében a rendészeti feladatokat ellátó alkalmazott meghatározott kényszerítő eszközt is alkalmazhat. Ami a lehetséges kényszerítő eszközöket illeti, elég változatos a kép. /21.§ (1-2) a),b),c) vegyi eszköz, szolgálati kutya, rendőrbot, bilincs, lőfegyver/

- A rendészeti feladatokat ellátó személy meghatározott intézkedései végrehajtása, valamint az ellenszegülés megtörése érdekében testi kényszert és vegyi eszközt alkalmazhat, ha a tetten ért személy felszólítás ellenére a cselekményét folytatja, illetőleg a felhívásnak nem tesz eleget. A vegyi eszköz alkalmazására csak abban az esetben kerülhet sor, ha az intézkedés alá vont személy ellenállása testi kényszer alkalmazásával nem törhető meg
- Bizonyos esetekben és munkakörben lehetőséget ad a törvény /21. § (2) a), b), c)./ - kizárólag önvédelmi célból – szolgálati kutya, valamint rendőrbot célzatos alkalmazására is. (Lásd ezeket a következőkben az egyedi lehetőségeknél!)

A törvény az általánosokon túl bizonyos sajátos, egyedi lehetőségeket is érint.

Ami pedig az egyedi lehetőségeket illeti, ennek a képe is elég változatos.

- meghatározott közszolgálati vagy közalkalmazotti jogviszonyban álló személy – az előállításnak ellenszegülő személy támadásának, valamint szökésének megakadályozása érdekében – bilincset is,-
- a település közigazgatási területének mezőgazdasági, erdőművelési célra szolgáló részén, szolgálati feladatainak ellátása során nyíltan viselve a mezőőr, valamint a hegyőr, a halászati őr – jogszabályban meghatározott közegészségügyi okból, a légiközlekedés biztonsága, valamint az okszerű mezőgazdasági termelés biztosítása érdekében meghatározott állatok riasztása, elejtése, gyérítése, és állományának szabályozása érdekében – sörétes lőfegyvert,-
- az erdővédelmi szolgálat tagja, az erdészeti szakszemélyzet, a jogosult erdészeti szakszemélyzet, természetvédelmi őr önvédelmi célból, a hivatásos vadász – nagyvad után keresése során a kegyelemlövéshez – maroklőfegyvert, -
- a hivatásos vadász – a sérült vagy sebzett nagyvad elejtése érdekében – vadászlőfegyvert tarthat magánál.

A több lehetséges és alkalmas intézkedés, valamint kényszerítő eszköz közül a törvény szerint mindig azt kell választania, alkalmaznia az adott rendészeti szerv tagjának, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár. (Ezen bővített mondatok is jól érzékeltetik, hogy ehhez megfelelő felkészültség, hozzáértés szükségeltetik!)

Ennyit magáról a megjelent törvénnyel kapcsolatban álló, a címben szereplő témáról.

2. Na és a megvalósulás!

Vajon mi várható ezek alapján a **jövőben**? Lesz-e vajon pozitív elmozdulás, avagy nem? Ugyanis az ebben érintettek most aztán jól megkapták a többek által régóta vágyott kényszerítő eszközöket. Szinte minden e körbe tartozó hatósági embernél lesz könnygázspray, gumibot, egyik-másiknál sörétes puská és pisztoly is. Azaz lefújhatják, leüthetik, kis túlzással „lelőhetik” az ellenszegülőket. Persze mindezek előtt igazoltathatják is a „vélelmezett bűnelkövetőket”, ha azok hajlandók igazolni magukat, de megbilincselni már csak néhány hatóságnak lesz joga, igaz, azok elő is állíthatják a gyanúsítottjukat a rendőrségre. A többiek, akinek a törvényhozó a dolgok jelen állása szerint fegyvert mer adni a kezükbe, de bilincset nem, arra lesznek kárhóztatva továbbra is, hogy szép szóval, ha úgy nem megy, a törvényben biztosított kényszerítő eszközzel – a fegyvert tűzkészen tartva - marasztalják a helyszínen a delikvenseket a rendőrség megérkezéséig.

A vonatkozó norma egységesíteni igyekszik a különböző rendészeti szerveknél a foglalkoztatás feltételeit és a lehetséges intézkedések körét is. A jogszabály igyekszik rendet tenni a tekintetben is, hogy ki milyen kényszerítő eszközt tarthat magánál – ám változó sikerrel. Könnygázspray-vel mindenkit fel lehetne szerelni, emellett szolgálati kutyát is vihetnének magukkal – de hogy csak pórázon és szájkosárral-e, arról már hallgat a norma –, emellett a felszerelést gumibot egészíti ki. Bilincset viszont például a hegyőr, az erdész vagy a vadász nem kapott, pontosabban nem lehet ilyen eszköz nála./21.§ (1) c)/

A lőfegyverek tekintetében még zavarosabb a helyzet. Sörétes puskája lehet a hal- és mezőőrnek vagy a hegyőrnek is, az erdész, a természetvédelmi őr meg a hivatásos vadász pisztolyt is viselhet. /21.§ (2)a), b), c)/ A törvény hatálya alá tartozó vagonőr szintén, a közterület-felügyelő viszont nem.

A korábban taglaltakból az tűnik ki, hogy a lehetséges intézkedések köre sem teljesen egységes. A hatáskörébe tartozó jogellenes cselekményt észlelve minden rendvédelmi feladatot ellátó személy igazoltathatja a vélelmezett tetteket, átvizsgálhatja a ruházatát és az autóját, s elvehet minden olyan tárgyat, amely jogsértés útján került a birtokába, illetve ami bizonyítékként felhasználható. A tetten ért elkövetőt viszont már nem mindenki állíthatja elő, csak aki bilincset is viselhet.

A személyes szabadság korlátozásának ideje legfeljebb négy, de ha egy szabálysértőt azonnal bíróság elé állítanak, nyolc óra lehet./20.§ (6) /

Valamennyi intézkedéssel szemben természetesen lehet majd panasszal élni, amit a munkáltatónak – tehát többnyire az önkormányzatnak – kell kivizsgálnia./IV. fejezet panaszjog/ A végső szót azonban a bíróság mondhatja ki, mert a döntés ellen a közigazgatási eljárás általános szabályai szerint bárki jogorvoslati kérelmet nyújthat be.

A szabályozás egységesítése nyilvánvalóan méltányolható törekvés, de a kényszerítő eszközök körét a szükséges minimumra lett volna célszerű korlátozni, mert elvileg ellenkező esetben elkerülhetetlenül több kényszerintézkedésre kerülhet sor. A természetvédelmi őr eddig is jogosult volt a ruházat vagy a jármű átvizsgálására, most ezt a lehetőséget például a közterület-felügyelőre is kiterjesztették, miközben lehet, hogy ezt a jogosultságot inkább másoktól is meg kellett volna vonni./*De az érintett személy beleegyezésével történhet ez a 19.§ (1) szerint! Mi van akkor, ha nem egyezik bele?/* Aggályosnak tűnik az is, hogy a szabályozás megengedi az erdőben egy magányos fa tolvaj megbilincselését. De leginkább az aggályos, hogy az állami erőszak-monopóliumot egy a központi államigazgatás körén kívül eső szervezet, tehát az önkormányzat gyakorolja. Például a közterület-felügyelő jelenleg a polgármester alárendeltségébe tartozik, tehát az ő „elvárásainak” kell megfelelni, elvárásainak eleget tennie, miközben a centralizált rendőrségnél egységes irányítási és felügyeleti rendszer működik. /*Számomra ez azt jelzi előre, hogy 2013.01.01 után a közterület-felügyelet lehet, hogy a járáshoz/kormányhivatalhoz fog átkerülni a helyi önkormányzattól. Ezért azt sem tartható kizártnak, hogy a településvezető a közterület-felügyeletben például helyi feszültségek „kezelésének” eszközét látja majd benne./* Arról nem is beszélve, hogy a hátrányos megkülönböztetés egy kevésbé ellenőrzött rendszerben valószínűleg nagyobb gyakorisággal fordulhat elő.

Lehet azt is mondani, hogy e norma csupán a már meglevő szervezetek jogosítványait foglalja a jogbiztonság követelményeinek megfelelő rendszerbe. A büntető hatalom állami monopóliumát ezzel együtt sem adták át másoknak, mert a helyi rendészeti szerveket kizárólag az önkormányzati feladatok ellátásához kapcsolódó jogkörökkel ruházták fel. Az önkormányzati törvény egyébként is lehetővé teszi, hogy a települések „a helyi közbiztonságról, vagyonának, más értékének védelméről kényszerítő eszköz alkalmazására külön törvény alapján jogosult szervezet (önkormányzati rendészeti szerv) létrehozásával” is gondoskodhatnak, de ezzel a felhatalmazással az új törvény alapján is csak korlátozottan élhetnek. Egyes vélemények szerint, a helyi köznyugalmat veszélyeztető cselekményekkel szemben – ilyenek például a bagatell lopások, a kisebb rendzavarások, kocsmai verekedések – a „helyi rendőrség” tudna a leghatékonyabban fellépni, s nem más-más hatáskörökkel felruházott szervezetek sora. Ugyanakkor igaz lehet az a felvetés is, hogy a helyi közbiztonság azért sem válhatott eddig helyi közüggé, mert elmaradt az önkormányzati reform, amely tehetős és demokratikusan működő helyhatóságok nélkül nem is képzelhető el. Az egyértelmű centralizációs törekvések miatt viszont ma már nemigen fogadják el azt, hogy „vannak olyan hatósági felhatalmazást igénylő állami feladatok, amelyek elvégzése alapos helyismeretet feltételez, továbbá megoldása csak a helyi erők összefogásával biztosítható”.

Egyébként azt is mondhatjuk, hogy a hatóságok hatás- és jogköre lényegesen nem változik. Így továbbra is kérdés, immár felfegyverkezve hajlandók lesznek-e a különféle rendészeti hatóságok, személyek komolyan venni a feladataikat. Mert a tilosban parkolás kétségtelen szabálysértés, de az is az, ha valaki konténerszám hordja az erdőbe a szemetet, és fát lop.

Az új szabályok szerint a mezőőr megbilincselheti az elfogott fa tolvajt. Bár fa tolvajokkal, illegális szemétkerakókkal hadakozni kockázatosabb, mint egy gazdátlan parkoló autó rendszámát felírni. Sőt ahhoz még fegyver sem kell. Ilyen alapon talán adhattak volna nekik a puska, a pisztoly, a gumibot és a gázspray mellé egy dominót. Sőt lehet, célszerűbb lenne a dátumos fényképező/videó felvevő készülék. Az előbbit azért, hogy az elkövető és elfogója elüthessék valahogy az időt, amíg kiér a rendőr. Az utóbbi pedig - tudom nem sok – de legalább a szituáció rögzítésére szolgálna.

Más források viszont úgy látják, hogy az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló törvény más okból sikerült felemásra. Marad ugyanis a széttagolt

struktúra, amelyben különbéle rendészeti feladatokkal ruházták fel többek között az erdő-, a mező-, a hal-, a hegy- és a természetvédelmi őrt, valamint a közterület-felügyelőt, de még az erdészeket és a hivatásos vadászokat is.

A törvényt - még tervezett formájában is- elsősorban a második része miatt kritizálták. Azért támadták, mert lehetővé teszi, hogy a rendőrség „a fenntartó kezdeményezésére közreműködik az általános és középiskola rendjének fenntartásában”. Ezzel én most nem foglalkozom, bár megvan a reá vonatkozó véleményem.

A törvény végén olvasható a Felhatalmazást ad a törvény a miniszternek a további normák – más tárcákkal történő összehangolás utáni – megalkotására. Ezek a következők;

- a) a képzés, kiegészítő képzés és vizsgák részletes tartalmi feltételeit, valamint a vizsgaszabályzatot az oktatásért felelős miniszterrel és az agrárpolitikáért, az erdőgazdálkodásért, a vadgazdálkodásért, a halgazdálkodásért és a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben,
- b) a képzés és az e törvény szerinti vizsgának megfelelő szakirányú képesítések és képzettségek jegyzékét az oktatásért felelős miniszterrel és az agrárpolitikáért, az erdőgazdálkodásért, a vadgazdálkodásért, a halgazdálkodásért és a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben,
- c) a szolgálati igazolvány és a szolgálati jelvény kiadása igazgatási szolgáltatási díjának mértékét az adópolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben,
- d) a kényszerítő eszközök igénylésének, átvételének és visszavételének szabályait, valamint a térítés módját,
- e) a kényszerítő eszközök típusaira és fajtáira, valamint az alkalmazásukra vonatkozó részletes szabályokat,
- f) a rendészeti feladatokat ellátó személyek ruházati ellátására vonatkozó részletes szabályokat az agrárpolitikáért, az erdőgazdálkodásért, a vadgazdálkodásért, a halgazdálkodásért és a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben,
- g) a segédfelügyelő az önkormányzati természetvédelmi őrt, a közterület-felügyelő, a mezőőr, az erdészeti szakszemélyzet, a jogosult erdészeti szakszemélyzet és a halászati őrt feladatellátásában való közreműködésére vonatkozó részletes szabályokat az agrárpolitikáért, az

erdőgazdálkodásért, a vadgazdálkodásért, a halgazdálkodásért és a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben.

Mindezekkel együtt fog egy komplett egészét kiadnia rendészeti feladatokat ellátó személyekre vonatkozó 2012. évi CXX. törvény megvalósíthatósága.

Néhány ide kapcsolódó norma tervezete már olvasható volt a cikk megírása időszakában a kormány honlapján a Belügyminisztérium fejezet alatt. Ezek; a rendészeti feladatokat ellátó személyek képzéséről, a rendészeti feladatokat ellátó személyek ruházati ellátására vonatkozó részletes szabályokról, a rendészeti feladatokat ellátó személyek által alkalmazható kényszerítő eszközök igénylésének, átvételének és visszavételének szabályairól, a térítés módjáról, a kényszerítő eszközök típusaira, fajtáira és az alkalmazásukra, valamint a jelentéstétel és a kivizsgálás rendjére vonatkozó részletes szabályokról szóló BM rendelettervezetek.

Befejezés

Mindaz, amiről eddig szó esett most még csak fikció, lehet, hogy nem lesznek igazak a félelmek, esetleg más részével kapcsolatban merülnek fel majd gondok. Ezt majd a jövő fogja megerősíteni, avagy megcáfolni. Ehhez minimum egy – vagy több - éves „üzemeltetésnek” kell bekövetkeznie.

Felhasznált irodalom:

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.

1994. évi XXXIV. évi törvény a rendőrségről

2005. évi törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól

1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

1999. évi LXIII. törvény a közterület-felügyeletről

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.

Összesítő kimutatás

1. sz. melléklet

Személy megnevezése	Rendeltetése	Magánál tartható kényszerítő eszközök	Alkalmazó
Erdő-mezőőr	Erdő-mező őrzése, védelme	Szolgálati ku. Vegy. eszköz./könnygázzóró palack Bilincs Sörétes pu. (mezőőr)	ÖK.
Halászati őr	Tavak, vizek halállományának védelme	Kutya, sörétes puska. Vegy. eszköz/ könnygázzóró palack Szolgálati ku. Bilincs Sörétes pu.	ÖK.
Hegy,- és természet-védelmi őr (ÖK-i és nem ÖK-i)	A hegy és a természet védelme, óvása	Szolgálati sörétes puska. Vegy. eszköz/ könnygázzóró palack Szolgálati ku. Bilincs (term.véd.őr) Sörétes pu. (hegyőr)	ÖK.
Erdővédelmi szolgálat, erdészeti szakszolgálat	Az erdő és értékeinek védelme	Maroklőfegyver. Vegy. eszköz/ könnygázzóró palack Szolgálati ku.	ÖK./Vad. társaság
Hivatásos vadász	A vadállomány védelme	Vadászfegyver. Maroklőfegyver Vegy. eszköz/ könnygázzóró palack Szolgálati ku.	Vad. társaság
Közterület-felügyelő	ÖK-i közterület rendjének védelme	Vegy. eszköz/könnygázzóró palack Szolgálati ku.	ÖK.

DR. JUR. DEÁK JÓZSEF:
AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI PROPAGANDÁTÓL A
NEMZETBIZTONSÁGIG –
A BELÜGYI SZEMLÉBEN MEGJELENTEK TÜKRÉBEN

Mottó: Titok-e a jó munka?

Gyorsan változó világunkban, 2001. szeptember 11, majd az azt követő, Európa és Indonézia elleni terrortámadások óta megjelent a nemzetközi terrorfenyegetettségől való félelem. Világszerte és hazánkban is reflektorfénybe került a titkosszolgálatok terrorizmus elleni tevékenysége. Munkájukhoz idehaza talán nagyobb, hatékonyabb támogatást kapnának a társadalomtól, ha akár a Belügyi szemle, korábbi, ilyen témájú rovatainak mintájára, modern, tervezett PR munka eredményeként a közvélemény jobban ismerné törvényben rögzített tevékenységeiket, tevékenységük nyílt részét. A Belügyi szemle titkosszolgálati témában rendszeresen megjelenő anyagainak feldolgozásául az alábbi módszer kívánkozik az egyiknek.

Nemrégiben, a Polgári Titkosszolgálatok Napjára, március 1-re megjelent, a tavaly október 27-én a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál, a szolgálat és a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság által közösen rendezett, XXVII. magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia előadásainak kéziratát tartalmazó kiadvány. A kötet „A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei”¹ elnevezést viseli, és bizonyos szempontból folytatása az egy évvel korábban megjelent kötetnek a „Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011.”² Mindkét kiadvány érdekes, izgalmas, a könyvbemutatókon elhangzott, mértékadó méltatások szerint színvonalas írásokat tartalmaz a magyar titkosszolgálatok múltjáról, jelenéről, elosztatva a velük kapcsolatos félreértéseket. Egyben segítve a kutatók, felsőoktatásban tanuló érdeklődők számára a szolgálatok munkájának jobb megismerését.

¹ A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei. Szerk.: Dr. Parádi József, Dr. Boda József, Simon F. Nándor, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyomdája. 2012. ISBN 978-963-08-5856-4.

² Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011.” Szerk.: Csóka Ferenc, Dr. Boda József, Fülöp Tibor, Horváth Orsolya, Lakatos Roland, Schmidt Csaba, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyomdája. 2011. ISBN 978-963-08-3211-3.

Hipotézisem szerint a Belügyi szemle megjelenését követően jó ideig lehetőségeivel, eszközeivel jól támogatta a mindenkori titkosszolgálatok szakmai tevékenységét, utánpótlását.

1. Bevezetés

A titkosszolgálatokhoz mindig is a rendvédelem, rendészet különféle területeiről érkeztek a munkatársak, a rendszerváltozás előtt többnyire a Rendőrtiszti Főiskola mintegy féléves állambiztonsági átképzőjének elvégzése után³. Ezekben a szervezetekben heterogén, többféle szakmai és szervezeti kultúra találkozása termékenyíti meg a titkosszolgálatok szervezetére jellemző zárt világot. Ez a sokoldalúság különös hasznossága, értéke, szerteágazó feladatrendszerük teljesítése során derül ki. A rendszerváltozásig a titkosszolgálati pályát választók közül sokan a Belügyi Szemlében megjelent „Titkos háborúk”, vagy az „Állambiztonsági cikkek” rovat cikkeit betűnként izlelgetve és jó néhány hasonló témájú könyvön fellelkesülve kerültek a titkosszolgálatok valamelyikéhez. E cikkek előrevetítették számukra az operatív munka, gyakran stresszel telített sziszifuszi munkával eltelő inaséveit, majd a későbbi munka többnyire sikeres hétköznapjait. A rendszerváltozás és különösen kezdeti időszaka alaposan devalválta, sőt degradálta a korábbi elnevezéssel állambiztonsági szolgálatoknál dolgozók munkáját a közvéleményben. A kilencvenes évek elején egy rövid időre napirenden volt a döntéshozók szintjén minden titkosszolgálat azonnali és végérvényes felszámolása is... Hamarosan kiderült azonban, hogy ehelyett fontosabb az újjáalakult nemzetbiztonsági szervezetek tevékenységének mihamarabbi társadalmi elismertetése, munkájuk hatékonyságának fokozása érdekében.

2. Kell-e hű kép a szolgálatokról?

Globalizálódó világunkban, az Amerikai Egyesült Államokban vette kezdetét a szinte minden kontinensen végigsöprő terrortámadások sorozata. A rengeteg ártatlan áldozatot követelő robbantásos merényletek nyomán⁴ különösen megerősödött a békés hétköznapokat feldúló

³ A szerző pályakezdő határőr tisztként került, dolgozott pár évet a BM III/IV. Csoportfőnökségének (katonai elhárítás) állományába, majd visszatérve a Határőrséghez a szervezet lapjának újságírója a Rendőrséggel bekövetkezett integrációig, ahol a létrehozott Rendőr elnevezésű belső szakmai lapot szerkeszti.

⁴ 2002. október 12., Bali (Indonézia); 2003. április 9-?, Bagdad (Irak); 2003. augusztus 5., Dzsakarta (Indonézia); 2003. november 20., Isztambul (Törökország); 2004. március 11., Madrid; 2004. szeptember 9., Dzsakarta; 2005. július 7., (Kísérlet: London (Nagy Britannia)); 2005. július 23., Sarm es-Sejk (Egyiptom); 2005. október 1., Bali; Terrorpánikok: 2006. augusztus 10., London; 2006. augusztus 21., Németország . Terrortámadások és pánikok 2011 09. 11 óta <http://index.hu/kulfold/ttl1299/> Letöltés: 20013.03.17.

rettegés a jogos félelemtől, a civil lakosság és a biztonságuk szavatolására hivatott államok körében egyaránt. A tragikus esetek kapcsán reflektorfénybe került világszerte a titkosszolgálatok terrorveszély feltáró, elhárító tevékenysége. A hazai bűnüldöző szervek és titkosszolgálatok is fokozták ez irányú felderítő-megelőző tevékenységüket, sőt 2010-ben e feladatra speciális szervezet is alakult Terror-elhárító központ elnevezéssel⁵ nem annulálva a hazai titkosszolgálatok törvényben meghatározott terrorveszély elhárítással kapcsolatos kötelezettségeit. E szervezetek alapfeladatai közt, a nemzetbiztonságról szóló törvényben⁶, a fenti mellett szerepel egyebek közt a határokon átnyúló bűnözés, a faji, vallási alapon uszító szervezkedések elleni fellépés is. Az ilyen jellegű bűncselekmények száma szerencsére nem mérhető az évente előforduló köztörvényes bűncselekmények mennyiségéhez, de a viszonylag csekély előfordulásuknál jelentősebb mértékben hatnak az állampolgárok szubjektív biztonságérzetére. Megelőzésükben, hasonlóan az esetleges terrorfenyegetés, fenyegetettség észlelésében a lakosság is nélkülözhetetlen szerepet játszhat, amennyiben felismeri ezek vészjósló jeleit, tisztában van vele, legelsőként melyik szervezetet kell értesíteni az észlelt gyanús körülményekről. Ehhez jó, ha az állampolgárok legalább a legalapvetőbb ismeretekkel rendelkeznek a „nemzet” részeként az ő biztonságuk felett őrködő nemzetbiztonsági szervezetek, titkosszolgálatok munkájáról, szervezetéről. De, mint „A titkosszolgálati kommunikáció attribútumai” című tanulmányából is kiderül „... komoly ismerethiánnyal küzd a lakosság a titkosszolgálatok, ... területén. Ezek esetében a megkérdozettek harmada, negyede nem tudja, mit is tesznek e szervezetek.”⁷

A média területén dolgozó munkatársak körében különösen jól ismert sztereotípiá szerint a titkosszolgálatok elnevezésükben hordozzák, hogy tevékenységüket titokban végzik, így az nem tartozik a nyilvánosságra. A helyzet paradoxona, hogy a titkosszolgálatok éppen a nyilvánosság mögött állók, alkotta állam, nemzet védelmére hivatottak! Légüres, sötét térben tevékenységük árnyékbokszolássá degradálódhat. A civil lakosság pedig, nem ismerve a titkosszolgálatok működésének valódi lényegét, főbb jellemzőit, saját biztonsága védelméből is kiszorulna. Miközben kedvére elmerülhet főként a bulvár sajtó számára hálás, újra és újra feléleszthető, kisszerű, ügynökmúlt találgatásaiban, és egyéb olcsó kíváncsiszkodásaiban,

⁵ A Teroorelhárítási Központról szóló 232/2010. (VIII.19.) Kormányrendelet http://www.kormany.hu/download/9/b3/10000/232_2010_Kormrend.pdf, Letöltés: 2013.03.03.

⁶ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500125.TV 4-9§, Letöltés: 2013.03.03.

⁷ Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának kiadványa 2009/4.szám, p.173.

amely során megpróbál bekukkantani a további „titkok” sejtelmes kapuja mögé. Hogyan jutottunk ide a rendszerváltozás kezdetétől?

3. Új struktúrák és megítélés

A formálódó új társadalmi berendezkedésben, a titkosszolgálatok új struktúrájának viszonylag rövid idő alatti létrehozásánál sokkal lassabban következett a szolgálatok új szerepének, munkájának társadalmi elismertetése, megbecsültsége. Mert lényegesen élénkebben élt a közvéleményben, az állambiztonsági főcsoportfőnökség felszámolását követő, szenzációhajhász „nagy leleplezések” hatása, a diktatúra titkosszolgáinak, és a naponta megjelenő újabbnál újabb, megbízhatóbbnál megbízhatóbb ügynöklisták „besúgóhad”-ának elítélése – egyfajta ösztönös, individuális információs kárpótlásként. A nagy zajban alig hallatszott a szakemberek mértékadó hangja, hogy minden modern állam működése, de a megcélzott polgári demokratikus berendezkedését irányító különösen elképzelhetetlen törvényen, egyéb jogszabályokon nyugvó titkosszolgálatok, az általuk használt titkos módszerek, eszközök nélkül.

A rendszerváltozás kezdetekor sokan kikerültek a titkosszolgálatoktól, saját, vagy munkáltatói döntést követően. Néhányan sajtóhoz kerülve, továbbra is szimpatizálnak a területtel, tartják a kapcsolatot egyik-másik volt munkatársukkal. Új lehetőségeiket felhasználva többen próbálkoztak írásaikkal hozzájárulni, hogy az immár a közben megszületett jogszabályon alapuló nemzetbiztonsági munkához méltó megbecsültség jusson egykori kollegáiknak, újjá alakított szervezeteiknek, munkájuk nyílt részének bemutatásával, népszerűsítésével, természetesen figyelemmel a területen eltöltött évek során megtanult titkosszolgálati érdekekre. Ehhez próbálták kérni egyebek közt az időközben vezetővé vált egykori munkatársaik támogatását. Ezt többnyire meg is ígérték, az egykori munkatársak, de annál ritkábban sikerült közreműködésükkel ilyen anyagot készíteni, hiába értettek egyet az ilyen anyagok megjelenésének fontosságában, különösen az újjászervezett titkosszolgálatok PR arculatának újjáalakításához. A tömegtájékoztatás területére került egykori munkatársak, hiába mondták el számtalanszor, hogy csak nyílt, bárki számára hozzáférhető anyagokat tartalmazna írásuk. Például a nemzetbiztonságról szóló törvény szövegével, vagy az egyes

szolgálatok honlapján szereplő közérdekű információk felhasználásával, kívánták volna megszólaltatni, a szintén honlapon közzétett fényképpel illusztrálva, az adott nemzetbiztonsági szervezet vezetőjét... De többnyire így szólt, a még régi reflexeket tükröző elutasítás lényege: „A titkosszolgálatok nevében, is benne van; velük kapcsolatban minden titkos!”...

Tényleg csak kára származik egy nemzetbiztonsági szolgálatnak abból, ha cikk jelenik meg, konkrétum nélkül, jól végzett munkájukról? A múltat idéző kategorikus elutasítások egyike hallatán utánanéztem, milyen is volt a múltnak ez a fajta szigora? Hiszen a Belügyi szemle, 1963-as megjelenésétől több rendszeres rovattal, egyéb írásokkal is szolgálta a korabeli szóhasználatot élve „állambiztonsági propagandát”, a sajtó nyilvánosság eszközével segítve a hazai korabeli titkosszolgálatok tevékenységét. Ehhez átnéztem a folyóirat napjainkig megjelenő lapszámait, külön kiadványait, kigyűjtve a témával kapcsolatos írásokat, felkutatva a havi periodika alapításakor BM parancsított célját, igyekezve párhuzamot találni napjaink hazai nemzetbiztonsági, globális biztonsági vetületével.

A Nemzetbiztonsági Hivatal, 2008-as évkönyvének is nem titkolt szándéka a szervezet munkájához nélkülözhetetlen állampolgári támogatás elnyerése. Bevezetőjében olvashatjuk: ... kissé szokatlan, hogy egy titkosszolgálat a nyilvánosság elé lép és bemutatkozik, de talán pont ez segíthet abban, ... hogy a munkánk végzéséhez elengedhetetlen társadalmi támogatást évről évre megkapjuk. ”⁸ Az évkönyv nem titkolt szándéka volt továbbá, hogy a nemzeti biztonsági érdekekkel ellentétes, minden valóságalap nélküli, e munkáról torzképet formáló publikációk visszautasítása is.

4. Korábbi megoldások

Pedig, egy hasonló, a titkosszolgálat nyilvános szereplését megalapozó külföldi tapasztalat, már 1966 (!) -ban, kis híján fél évszázaddal korábban, a Belügyi Szemle „Külföldi Figyelő” negyedéves kiadványában rendelkezésre állt. Az NSZK „Truppenpraxis” című katonai folyóiratának „A kémelhárítás a demokratikus jogállamban” cikk fordításából egyebek közt olvashatjuk: „...Mi katonák azonban távolról sem óhajtunk egy biztonsági gettóban élni. Tudatosan élvezzük demokratikus polgárjogainkat. Ezzel szemben azonban kötelességeinknek is tudatára kell, hogy ébredjünk. Tudjuk, hogy állami rendszerünkben az

⁸ Nemzetbiztonsági Hivatal: Évkönyv, 2008., 15. p.

elhárító szolgálat igen nagy nehézségekkel küzd. Mivel azonban e rendszer hívei vagyunk, tudatosan számításba kell vennünk a nehézségeket, és le kell küzdenünk.” „... Szándékosan nem akarjuk, hogy a túlzásba vitt titkolózás kirekesszen bennünket népünk közéletéből. Ellenkezőleg!”⁹

A Belügyminisztérium Kollégiuma 1962. április 12-i ülésén tűzte napirendjére a BM-ben megjelenő sajtótermékek, folyóiratok szakmai színvonalának vizsgálatát, megállapítva, hogy a sajtó eszközeivel jobban kell segíteni a BM előtt álló feladatok színvonalasabb végrehajtását. „Ennek érdekében – az elmélet és gyakorlat legjobb szakembereinek bevonásával – olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza.”¹⁰

A Belügyi Szemlében, az 1963 év 4. számától kezdődően, először a „Titkos háborúk történetéből” című rovatban jelentek meg, korabeli elnevezés szerint állambiztonsági témájú cikkek.¹¹ A sorozat, főként a II. Világháború olyan eseményeinek bemutatását tűzte ki célul, amelyekben jelentős szerep hárult a hírszerző és kémelhárító szolgálatokra. Ezekkel az írásokkal, feldolgozásokkal, fordításokkal, a többé-kevésbé ismert történeteket olvasó számára az események mélyebb összefüggéseit kívánta a szerkesztőség megvilágítani. A csaknem három évtizeden át, 1994-ig tartó, külföldi eseteket feldolgozó rovat írásait a témában jól kiegészítették az 1963-tól negyedévente, „szolgálati használatra” minősítéssel megjelentetett a „Belügyi Szemle Tájékoztatója” című periodika: a szerkesztőség rendelkezésére álló, többé-kevésbé átfogó külföldi, szak-folyóiratgyűjtemény felhasználásával, a szakismeretek bővítésére azoknak, akik „elméleti vagy gyakorlati munkájukban az egyre fokozódó tudományos igényt igyekeznek megvalósítani.”¹² A „Külföldi Figyelő”-nek is nevezett kiadvány „A szerkesztőség a Belügyminisztérium vezetői és a folyóirat állandó írógárdája szélesebb körű tájékoztatása érdekében a külföldi irodalomban fellelhető... a belügyi szervek tevékenységével kapcsolatos időszerű, a

⁹ Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 5. szám, 1966. Johann Bertels: Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására. 35.p.

¹⁰ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023.sz. parancsa, Bp.1962.07.18. http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_2 Letöltés 2013.03.14.

¹¹ Belügyi Szemle 1963., 4. szám, „A szicíliai partraszállás előkészítése” 87.- 94. p. p.

¹² Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1-2 szám, 1963.Előszó 3. p.

különböző országok rendőri szerveit foglalkoztató jelentősebb kérdésekről, problémákról...¹³ adta ki a folyóiratot, a „kapitalista” országokban megjelent cikkek fordításainak megjelentetésével. Az első állambiztonsági témát érintő írás a Kriminológia rovatban jelent meg: „A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból” (Langemmann Hans: Das Attentant – Hamburg, 1956 c. könyv néhány fejezetének fordítása.) Az 1970-es év utolsó „Tájékoztató”jának negyedik, állambiztonsági témában megjelent anyagánál találkozunk először nyíltan a Hírszerzés – Elhárítás rovattal.

A Belügyi Szemle fenti két, főként külföldi forrásokból építkező rendszeres rovata mellé harmadikként, az 1964-es év második félévétől megjelent az „Állambiztonsági cikkek”-et felvonultató sorozat, amely az előbbieket kiegészítve szintén az állambiztonsági szervek tevékenységének hazai, egyebek közt jogalkalmazási gyakorlatát próbálta erősíteni, bemutatott, megtörtént esetek, megjelent új, e munkával kapcsolatos jogszabályok feldolgozásával.

A cikkek a jó ideig kötelező ideológiai tartalommal, de talán ezt ellensúlyozandó igen olvasmányos formában, hozzáértő időzítéssel, szerkesztéssel, már akkor is sok értékes, életszerű, gyakorlati tapasztalatot megosztottak a titkosszolgálati területen dolgozó belügyi munkatársakkal. Manapság, immár rendvédelmi szervekként, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat és az Alkotmányvédelmi Hivatal révén ismét a Belügyminisztérium keretében működik két polgári titkosszolgálat, kiegészülve a titkosszolgálati módszerek alkalmazására szintén feljogosított új, Nemzeti Védelmi Szolgálattal és a Terrorelhárító Központtal, és a tárcához visszakerült, Rendőrséggel. Miközben a Belügyi szemle is megjelenik havonta, de a titkosszolgálatok munkáját támogató, népszerűsítő munkája inkább alkalomszerű.

5. Összegzés

A Belügyi Szemlében közölt állambiztonsági témájú, tudományos értékű szakmai tanulmányok, cikkek, fentiekben említett módszer szerinti feldolgozásával, főként a korabeli szóhasználat szerint úgynevezett kapitalista országokban megjelent írásokból, a társadalmi fejlődésünkből adódóan számunkra manák, esetleg holnapnak is szóló, hasznosítható, eddig fel nem tárt, értékes üzenetek merülhetnek fel. Ezek hasznosítása hozzájárulhatna ahhoz, hogy

¹³ Lásd u.o.

a titkosszolgálatok, zárt világuk tiszteletben tartásával, illetve ennek ellenére az általános társadalmi értékrenden belül, méltóbb helyükre kerüljenek.

Még egy érv sarkallt a téma kifejtésére. Mint a 2011-ben a Magyar Rendészettudományi Társaság határrendész tagozatának pécsi szakcsoportja által szervezett; „A rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése” témában megrendezett tudományos konferencián elhangzott „Aurea Mediocritas” (Arany középút) előadás, konferenciakötetben megjelent szerkesztett változatából kiderül: „A rendészet/rendvédelem intézményrendszere továbbra is zárt a deklarált nyitottság ellenére. Ez tükröződik a szervezeti és szakmai kultúrák, kapcsolódási pontjaiban is. Az integrált működési igények ellenére továbbra is a szűkebb szakterületi szemlélet pillanatnyi dominanciája a jellemző, ami korlátozza a folyamat- és rendszerszemlélet érvényesülését.”¹⁴ A belügyi szerveknek, az ország biztonsága, és konkrétan, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javítására irányuló tevékenysége is eredményesebb lehetne, ha az érthető szakterületi szemléletük mellett munkájuk során minden területen nagyobb teret engednének az általuk védett társadalom felé a meglévőnél nagyobb nyitottságnak.

¹⁴ Teke András: Aurea Mediocritas <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf>, 155.p., letöltés 2013.03.01.

DR. JUR. DEÁK JÓZSEF:
KÉTKÖTETNYI HIÁNPÓTLÓ TISZTÁZÁS
TITKOSSZOLGÁLATAINKRÓL

A Polgári Titkosszolgálatok Napjára, március 1-re jelent meg, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat és a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság¹⁵ által közösen, 2012. október 27-én rendezett, XXVII. magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia előadásanyagait tartalmazó tanulmánykötet: „A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei”¹⁶ címmel. E kiadvány folytatása az egy évvel korábban kiadott szakmatörténeti kötetnek; a „Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011.”¹⁷

Mennyire titkosak a titkosszolgálatok, mi az, ami munkájukból – tekintettel a nemzeti érdekekre –, tényleg annak számít? Tanulmányomban erre próbáltam fényt deríteni.

1. Bevezetés

Magyarország, Európa szívében, pár évtizede még a két ideológia, vagy világrendszer frontvonalában volt. Mára pedig, a kontinens keleti felén is fő jellemzővé vált, személyek szabad mozgásának, valamint az áruk és szolgáltatások szabad áramlásának fő sodorvonalába kerülve, új dimenziót öltött kelet-közép-európai elhelyezkedése. Kelet és Nyugat találkozásánál, és az Európát észak-déli irányba is átszelő, a Schengen-tag államok¹⁸ belső határain az állampolgáraik számára határellenőrzés nélkül szabadon használható légifolyosók,

¹⁵ A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság 1990-es megalakulása óta fő céljával tűzte ki a nemzeti rendvédelem történet ápolását, művelését, az e téren, a hazai rendszerváltozás során kialakult bő két évtizedes elmaradás fokozatos felszámolását.

¹⁶ A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei. Szerk.: Dr. Parádi József, Dr. Boda József, Simon F. Nándor, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyomdája. 2012. ISBN 978-963-08-5856-4. Továbbiakban: I. m. – I.

¹⁷ Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011.” Szerk.: Csóka Ferenc, Dr. Boda József, Fülöp Tibor, Horváth Orsolya, Lakatos Roland, Schmidt Csaba, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyomdája. 2011. ISBN 978-963-08-3211-3. Továbbiakban: Im-II.

¹⁸ Jelenleg 26 európai állam részese a [schengeni megállapodás](#)nak. A 27 uniós tagállam közül Bulgária, Ciprus és Románia nem tagja a schengeni övezetnek, az Egyesült Királyság, valamint Írország pedig csak a rendőri együttműködésben vesz részt. Ugyanakkor Izland, Norvégia, Liechtenstein és Svájc – melyek nem uniós tagállamok – az együttműködés teljes jogú tagjai. EU vonal, http://www.euvonal.hu/index.php?op=kerdesvalasz_reszletes&kerdes_valasz_id=1591

fő vasúti, közúti, folyami közlekedési útvonalak, valamint a „Schengenland”-on kívüli országok kommunikációjának metszéspontjában már ellenőrző, viszont egyben összekötő, bizonyos szempontból híd szerepbe került. Titkosszolgáataink hasonló kereszteződésbe jutottak. Idővonala a közelmúltjuk feletti ítélet alapján kevésbé dicső, de immár nyilvános állambiztonsági szervezeti előzményeikből húzódik a modern polgári demokráciát megcélzó államunk új nemzetbiztonsági szervezeteinek napjainkig tartó, nem nyilvános tevékenységéből létrejött lineáris fejlődése felé. A másik, ezt keresztező vonal pedig, a közvéleménynek a csak ügynökügyekre tekintő olcsó kíváncsiszkodóktól, a pártállami állambiztonsági szervek mindenhatóságát megidéző hátborzongató misztikummal a polgárokat ma is riogató, kisszerű, szenzációhajhász könyv és média-próbálkozásoktól emelkedik a tudományos igényű kutató-feltáró titkosszolgálati, szakma-történeti monográfiák magaslatába. De hogyan férhet a titkosszolgálatok, közvélemény által sejtelmesnek tartott fogalomköréhez egy egyszerű „földi halandó” állampolgár? Miközben a titkosszolgálati eszközökről nyílt jogszabályokban hozzáférhetően manapság bárki olvashat, együtt azzal, hogy melyik nemzetbiztonsági szolgálat miért felel, mi a feladata. Ebben segíthet tájékozódni e két említett tudományos igényű tanulmánykötet is, történeti betekintésével talán hasznos orientációként szolgálva a közelmúltban a szolgálatokról szóló tévhitek, beidegződések következtében kialakult kép árnyalásában, esetleg megerősítve, de inkább megváltoztatva azt.

2. Rendszerbiztonság és nemzetbiztonság

A „XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei” című konferencia megnyitására, majd az előadásokból készült tanulmánykötet bemutatására felkért dr. Boross Péter¹⁹ a konferencia megnyitón felidézte a korabeli helyzetet „... az akkori politikai viszonyok között voltak erők, akik az összes (titkosszolgálati) szervezet felszámolását tűzték ki célul.”²⁰ Szerencsére hamar kiderült, hogy ilyen szervezetekre szüksége van a születő polgári demokráciának is. De az is nyilvánvalóvá vált; legyen bármilyen erős egy-egy titkosszolgálat mégsem képes megakadályozni a történelem által bukásra ítélt politikai berendezkedés bukását. Példa lehet erre a rettegett cári Ohrana, a nem kevésbé elhíresült,

¹⁹ Az 1989-es változásokat követően hat hónapon át közvetlenül felügyelte a hazai titkosszolgálatok születését, szervezeteik, tevékenységük újraszervezését; belügyminiszteri, majd miniszterelnöki pozíciót töltött be.

²⁰ I. m. – I. Megnyitó 11. p.

immár szovjet KGB (Állambiztonsági Bizottság), hazai viszonylatban pedig az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) vagy legutóbb az Állambiztonsági Főcsoportfőnökség.

Megváltozott az újonnan létrejött hazai nemzetbiztonsági szolgálatok szerepe is. A korábbi, úgynevezett állambiztonsági szervezetek, a korszakban általános, Szovjetuniótól függő viszonya közepette inkább kényszerültek szolgálni, védeni a politikai rendszer fennmaradását, mint a magyar nemzeti érdekeket, a két világrendszer miatt potenciálisan hadiállapotot hordozó nemzetközi helyzetben. Miközben az Amerikai Egyesült Államok e küzdelemben a Kelet-Európa irányába a nemzeti érdekek hangsúlyozására fordított komoly energiákat: „A hírszerző munkát négy fő részre szokás osztani: információszerzés, értékelés, elhárítás és fedőtevékenység. Ezek közül csak a legutóbbi – amelyet a sajtó „piszkos trükkök”-nek nevez – célozta kifejezetten – és elsődlegesen – a nemzeti identitás megőrzését Kelet-Európában, mintegy a szovjetek által leigázott népek felszabadításának előfeltételként...”²¹ Mára ez a külső determináns és a hazai belső viszonyok alapvetően megváltoztak. Népszavazás eredményeként, 1999. március 12-től az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) tagjává váltunk, miközben Európa világpolitikai súlya, szerepe, a világon egyedüli szuperhatalom maradt Amerikai Egyesült Államok árnyékában alaposan megcsappant, helyét a rohamosan fejlődő Kína vette át, de Oroszország is újból erősödni látszik.

Európai uniós tagságunkkal nemzetbiztonsági szervezeteink feladatai is újra pozícionálódtak, mert „...ahol, nagy apparátusokat hoznak léte, nevezzék akár Brüsszelnek, ott előbb-utóbb az apparátusok válnak uralkodó tényezővé...”²² Egy hazánkéhoz hasonlóan nyitott gazdaságú országnak nagyon fontos ismernie a rá vonatkozó elképzeléseket, szándékokat, vagy például az ellene tervezett pénzügyi manipulációk kiváltóit.

Ilyen körülmények között az új viszonyokhoz hatékonyan, gyorsan igazodni kívánó nemzetbiztonsági szolgálatoknak különösen hasznos a múlt tapasztalat tárházának számbavétele, felidézése, a társadalmi támogatottság kiértékelése, elmélyítése.

3. Jogfolytonos dilemmák

²¹ Christopher Felix (James McCargar): A titkos háború, Bp.1993. p.13.

²² I.m. – I. u. o. 12. p.

A hihetetlenül nagy titkosszolgálati ismeretanyagot magába sűrítő két kötet felöleli a neoabszolutizmus korszakától kezdődően, „József Antal főherceg, Magyarországnak a Habsburg-dinasztiából származó utolsó előtti nádora (1796-1847), a Habsburg-ház magyarországi ágának megalapítója”²³ 1795-ös Magyarország helytartójakénti érkezésétől, mai, polgári demokratikus berendezkedésű államunk fejlődésének aktuális, a 2010 utáni nemzetbiztonsági struktúráját, szolgálatait bemutató, 2012-es, friss adatokig húzódó,²⁴ időszakot.

A hazai titkosszolgálatok két évszázados története magától értetődően sok-sok ellentmondáson keresztül jutott el a máig, amikor a parlament által 2011-ben elfogadott Magyarország Alaptörvénye a következő módon rögzíti nemzetbiztonsági szolgálataink legfontosabb feladatait:

„(3) A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.

(4) A nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja”²⁵

Ez, a titkosszolgálatok fejlődése szempontjából hosszú időszak több politikai rendszerváltást is felölel. Az Evidenzbüro-ról szóló tanulmány már a konferencia és a kötet elején fel is veti a titkosszolgálatok fejlődéstörténetében a jogfolytonosság dilemmáját. „Álláspontom szerint egy idegen hatalom (a Szovjetunió) érdekében, a nemzet érdekeivel szemben működtetett állam egészében és részleteiben sem lehet a magyar jogfolytonosság része. Így tehát a pártállami biztonsági szervezetek sem tekinthetők a polgári magyar állam biztonsági szervezetei utódjának...”²⁶

A szerző, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc időszakát leszámítva a polgári magyar állam időszakát 1867-től 1945-ig tartónak datálja, amely az említett történelmi szünetet követően, a rendszerváltás kezdő motívumaként megtartott szabad választásokkal létrehozott új országgyűlés összeülésével, a köztársaság kikiáltásával folytatódik napjainkig. Ez alapján állapítja meg; „... a polgári magyar állam biztonságáért felelős szervezetek nem tekinthetők a pártállami időszak állambiztonsági szervezetei elődjének.”²⁷ Inkább osztja a

²³ I.m. – II. Soós István: József főherceg-nádor titkos rendőri megfigyelése (1805-1812), 11. p.

²⁴ I.m. - I. Boda József: Nemzetbiztonsági szolgálatok 2010 után 307-342. p.

²⁵ Alaptörvény A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok 45. cikk (3)-(4) bekezdés. www.parlament.hu/irom39/02627/02627.pdf, 27.p. Letöltés:2013.0331

²⁶ I. m. – I. Parádi József: Az Evidenzbüro, 33. p.

²⁷ U. o. p. 34.

kiegyezés utáni magyar állam nézetét, amelynek vezetői sem vették át a neoabszolútizmus elnyomó apparátusát, nem tekintve azt a magyar rendvédelem fejlődési folyamata részének.²⁸

A titkosszolgálatoknak a megelőző két évszázad nemzetbiztonsági szervezeteit bemutató konferencia nyitóelőadásában az Evidenzbüro bemutatása kapcsán ismertetett álláspont a fentebb felvázolt rendvédelmi viszonyrendszerben erős súllyal esik latba. De szélesebb összefüggésben például a magyar államiság folyamatosságába is beletartoznak történelmünk bizonyos, mondjuk az elnyomás, alávetettség szempontjából manapság „sötét”-nek számon tartott korszakai is. A legutóbbi rendszerváltozás folyamatát, valamelyik titkosszolgálatnál megélt munkatárs úgy is értékelhette, hogy egyszerűen felcserélődtek a titkosszolgálati munka korábbi célszemélyei a titkosszolgálatok korábbi politikai irányítóival... Ráadásul az állambiztonsági főcsoportfőnökség állományában végzett munkája napjainkban népelnyomónak állampárt érdeket kiszolgálónak minősül, mintha a korabeli állambiztonsági szervek helyett, titkosszolgálati munkahelyéül választhatott volna egy, a mostani kritériumok szerint törvényesen működő nemzetbiztonsági szervezetet is...

A titkosszolgálatok mai, a szervezethez és társadalmi körülményekhez szocializálódott²⁹ munkatársait ma talán már ilyen paradox helyzet, ha úgy tetszik veszély, talán nem fenyegeti, hisz a „Törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról” rögzíti 74. paragrafusának elején a nemzetbiztonsági érdek fogalmát: „Magyarország függetlenségének biztosítása és törvényes rendjének védelme, ennek keretén belül

- a) az ország függetlensége és területi épsége elleni támadó szándékú törekvések felderítése,
- b) az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felfedése és elhárítása,
- c) a kormányzati döntésekhez szükséges, külföldre vonatkozó, illetve külföldi eredetű információk megszerzése,
- d) az ország az alapvető emberi jogok gyakorlását biztosító törvényes rendjének, a többpárti rendszeren alapuló, képviselői demokráciának és a törvényes intézmények működésének jogellenes eszközökkel történő megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása, valamint

²⁸ Deák Ágnes: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség1867. Történelmi Szemle, XLIX. Évf. (2007) 33. sz. 352-353. p. p.

²⁹ „A szocializáció rendészeti/rendvédelmi megközelítés alapján egy behatárolható személyi körben végbemenő olyan interakciós folyamat, amelynek révén az egyes személyek viselkedése úgy módosul, hogy megfeleljenek a csoport/közösség/környezet tagjai által velük szemben támasztott elvárásoknak.” Teke András: Aurea Mediocritas <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf>, 155.p., Letöltés 2013.03.01.

e) a terrorcselekmények, az illegális fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítése és megakadályozása; ³⁰

Emellett másik fontos garanciaként rögzíti a szolgálatok tevékenységének parlamenti ellenőrzését:

„14. § (1) Az Országgyűlés a nemzetbiztonsági szolgálatok parlamenti ellenőrzését Nemzetbiztonsági Bizottsága (továbbiakban: Bizottság) közreműködésével látja el. A Bizottság elnöke mindenkor csak ellenzéki képviselő lehet.”³¹

4. Történelmi szolgálatok, mai titkok

A XX. század végén bekövetkezett politikai változások, politikai és egyéb szempontból is különféle megfontolásokra készítetik a szemtanúkat, tudományos kutatókat. A titkosszolgálati témából adódóan vajon mennyire láthatók tisztán a folyamatok, mennyiben lehet tisztelegni az egyes embereknek, akik e területen, netán politikai, ideológiai meggondolásból, így vagy úgy eszközei voltak egy hatalom megfelelő állambiztonsági gépezetének. Egy történész sem igen vállalkozhat igazi, felelős ítéletalkotásra és nem csak azért, mert a források jó része elpusztult az idők folyamán. Nem mondhat igazi, abszolút értelemben megdönthetetlennek tűnő szakmai véleményt, már csak a téma egy részének máig ható titkossága miatt sem. A morális értékítélet kimondása ettől is nehezebb, összetettebb megközelítést igényelne, mint az előző két évszázad titkosszolgálatainak tevékenységét módszereit bemutató két kötetből világosan kirajzolódik.

Fennállása 15 éves évfordulójának megünneplésére született az első konferencia és előadásaiából a fentebb említett; „Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011”, mert; „... az általunk végzett különleges műveletek elődei és az itt használt eszközök ősei már az ókor óta jelen vannak történelmünkben. Az első könyvet ezért a történelemnek szenteljük. Ápoljuk

³⁰ 1995. évi CXXV. Törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról 74.§ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500125.TV Letöltés 2013.03.31.

³¹ 1995. évi CXXV. Törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról 14.§

hagyományainkat, gondozzuk és bővítjük szakmatörténeti kiállításunkat, és összegyűjtjük a múlt és a jelenkor szakirodalmát.”³²

A kezdetektől a kiegyezésig tartó korszak néhány titkosszolgálati aspektusát vázoló első fejezet felvillantja a neoabszolutizmus zsarnoki korszakát, amelyben I. Ferenc uralkodó „Még saját testvérével, így József főherceg magyar nádorral szemben is bizalmatlan volt és gyanakvó. ... A kormányzat jellemzői közé tartozott a rendőrruralom, a besúgók széles kiépített hálózata. Mindenki, a magas poszton álló hivatalnok is magán érezhette a titkosrendőrök figyelő tekintetét.”³³ A további négy előadás a magyar forradalom és szabadságharc előestéjének osztrák besúgóhálózatától kezdve³⁴ ível ’48-’49 első „polgári” hírszerzésének és a korabeli postaellenőrzésének bemutatásán át a forradalmak megtépázta, majd újjászervezett, osztrák államrendőrségi információs hálózat, kiegyezésig tartó működését eleveníti fel.

A következő fejezet a címe szerint eredetileg a kiegyezéstől a II. világháború végéig tartó korszakot öleli fel, de a szakszolgálati munka egyes területeit felvillantó előadások közül a (kspirált) környezettanulmányról szóló 1990-ig tekint előre, leszögezve: „... a KT mint információgyűjtő eszköz mindaddig létezni fog, ameddig az embereknek lesznek szomszédai, azaz lesz lakókörnyezete, és amíg fel nem számoljuk „társas lény” mivoltunkat.”³⁵ Szintén ’90-ig szaladt előre az időben Bikki István is, aki az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának (ÁBTL) főosztályvezetőjeként a telefonlehallgatásról szolgált adalékokkal, különös tekintettel szabályozásának 1945-től tartó időszakára. A rejtjeltevékenységet és a hazai írásvizsgálatot pedig szinte egészen napjainkig vizsgálták a szakterület kutatói. Érdekes színfoltja a fejezetnek az a tanulmány, amely arról szól, hogy a két világháború között hogyan tartották szemmel a korabeli hazai titkosszolgálatok a magyarországi szovjet érdekeltségeket, kémeket. A szocialista államvédelemről szóló harmadik fejezet a legterjedelmesebb, köszönhetően az ÁBTL-ben dolgozó szakavatott munkatársak átfogó, alapos kutatási eredményeinek. A korabeli szakszolgálat munka teljes palettáját felsorakoztató előadások

³² I. m. - II. Boda József dandártábornok NBSZ főigazgató köszöntője az olvasóhoz 7. p.

³³ Magyarok Európában III. Kosáry Domokos Ujjáépítés és Polgárosodás 1711-1867, Háttér Lap és Könyvkiadó Bp. 1990. ISBN 963 7403 88 4 207.p.

³⁴ „Nagyjaink életrajzírói például e jelentésekben évről évre a legpontosabb dátumokat találhatják. Mivel az illetők állandó felügyelet alatt voltak, útjaikról is pontos feljegyzéseket találhatunk a rendőri jelentésekben.” Takáts Sándor: Kémvilág Magyarországon, Bp. 1980. ISBN 963 15 1704 7 5. p.

³⁵ I. m. – II. Demeter Nóra – Tóth Antal A környezettanulmány (1919-1990) 136. p.

Müller Rolfnak, az operatív technika alkalmazását bemutató előadástól, kezdve a kötet olvasói megismerkedhetnek, szintén Bikki István kutatási eredményei alapján a titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályokkal, a politikai rendőrség ingatlanhálózatának kiépülésével, a figyeléssel, vagy a Rádióforgalom-ellenőrzéssel. Mindezeknek jó háttéréül szolgál az a tanulmány, amely a fenti titkosszolgálati résztevékenységeket a BM III. Állambiztonsági Főcsoportfőnöksége operatív tevékenységének szervezeti és működési rendjéről szól. A fejezet zárásaként az olvasó megismerkedhet az állambiztonsági és büntügyi oktatófilmek egyfajta filmográfiájával, a titkosszolgálatok korabeli tudományának egy részével az oktatás és a tananyagok tükrében. A könyvzáró, negyedik fejezet, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat tevékenységét napjainkban mutatja be.

Boda József dandártábornok, az NBSZ főigazgatójától, tavaly a könyv bemutatójakor hangzott el azzal kapcsolatban, mi számít a szolgálatoknál titoknak napjainkban. „A műveletek titkosak. Tehát az, hogy volt már a Ferenc József császár idején is postabontás, titkosrendőri megfigyelés, ez ma már nem titok, különös is lenne államtitokként kezelni. Ugyanezt tudjuk a rendszerváltás előtti és utáni időszakról is... Az viszont, hogy éppen kinek a telefonjával, levelével foglalkozik az adott nemzetbiztonsági szolgálat, már szigorú államtitkot képez.”³⁶

Az idén megjelent „A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei”, kötet tartalmára a fentiekben többször utaltam. A három részből álló konferenciát a polgári magyar állam nemzetbiztonsági szervezeteit bemutató előadásfolyam nyitotta, benne, a már említett, Evidenzbüroról szóló, majd Pokorny Hermann vezérezredes életútját bemutató. Akit, emlékiratai szerint: „... Berlinbe hívtak, ahol a Canaris tengernagy vezette Abwehr megvette könyvének kiadási jogát, hogy megakadályozzák annak megjelenését, nehogy a külföldi titkosszolgálatok okulhassanak belőle.”³⁷ Szakály Sándor történész professzor előadásában szintén megemlékezett az „Osztrák-Magyar Monarchia hadereje egyik legfelkészültebb, legnagyobb tapasztalatokkal rendelkező törzstisztjéről Pokorny Hermann vezérkari alezredestől.”³⁸ A Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi (Állam) rendőrség

³⁶ Rendőr ORFK belső intranetes lapja 2012/3-4 szám 8. p.

³⁷ I. m. – I. Zeidler Sándor Pokorny Hermann vezérezredes kitüntetései, és ami mögötte van 58.p.

³⁸ I. m. – I. Szakály Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922 109.p.

politikai osztálya(i) -ról szóló előadást az „Állambiztonság a Szálasi kormány idején című követte. Megismerhettük, a korabeli szervezet hogyan illeszkedett a korabeli megszállt ország körülményeihez: „Most viszont más helyzetet teremtett az ország német megszállása, „most mindenképpen többet kell a magyaroknak teljesíteniük, mint az első világháború idején, amikor nagyon kevésbé járultak hozzá Németország és Ausztria erőfeszítéseikhez.”³⁹ Müller Rolf ezúttal a politikai rendőrség, második világháborút követő ellentmondásokkal, rivalizálással terhes éveiről szólt. Megemlítve, hogy a politikai rendészet, létező budapesti, vidéki és országos területi megosztottsága már 1946 októberére megszűnt, míg a funkciókat tekintve a Katonapolitikai Osztály (Katpol) továbbra is megőrizte saját pozícióit.⁴⁰ A Katpol „nem egészen öt éves fennállása alatt komoly részt vállalt a háborús és népellenes bűnösök felelősségre vonásában.”⁴¹

A közelmúltunkat felidéző előadásfolyamat követően a délutáni második szekció előadásai a rendszerváltozással létrejött magyar állam nemzetbiztonsági szervezeteit ismertették a konferencia résztvevőivel, amelyek tartalma a többi előadáshoz hasonlóan bekerült a tanulmánykötetbe.

5. Összegzés

Az ország érdeke, múltjának minél tisztább és realisabb feltárása. Talán a legtöbb, sokféle okból, a rendvédelmi múltból hiányzik, de mindkét kiadvány jól példázza, hogy akad bőven mit feltárni! Joggal kifogásolja az utóbbi kötet egyik előadása, írása, egy hazai Rendészeti Kutató Intézet hiányát. E két kötet anyagát elolvasva, csak a titkosszolgálatok sokrétűsége, összetettsége kapcsán is, hamar rájön az olvasó, hogy a terület, nem beszélve a befogadó, nagyobb, rendvédelmi szakterületről tényleg önálló tudományos kutatást és annak állami szervezetét igényelné. Napjainkig ugyanis a titkosszolgálati területről többnyire úgy, olyan hangsúllyal, felhanggal esett szó, például az ügynökökről, dossziékról stb., hogy degradálódott az egész problémakör, sőt szakterület. Kisszerűvé vált, olcsó kíváncsiskodók akartak valamibe belenézni, és ma is akarnak jópáran. De, hogy mi ez a hivatás, és szervezete, miért működik és miként működött, immár a XIX. századtól? Valóban kutatásra érdemes!

³⁹ Hitler hatvannyolc tárgyalása 1939-1944 Magvető Kiadó Bp. 1983 ISBN 963 271 972 7 63.p.

⁴⁰ I. m. – II. Müller Rolf Politikai rendőrség a második világháború utáni években (1945-1948) 179.p.

⁴¹ Az átmenet évkönyve 2003 Budapest 2004. Szerk. Gyarmati György. Soós Mihály: A háborús és népellenes bűntettek feltárásának forrásai 83.p.

Egy ilyen kutatóintézet felállításáig pedig annál fontosabb szerep hárul a tudományos társaságokra, hasonló hiánypótló konferenciák megrendezésében, kötetek megjelentetésében. A XIX század óta országunk történelmében is rengeteg meghatározó, létfontosságú esemény történt; megbontották területi épségét, átalakították struktúráját, rendszerváltoztatások nagy száma következett be és mindegyik izmus alatt működött egy olyan szolgálat, amelyet nemzetbiztonsági szolgálatnak lehet nevezni, ha különféleképen hívták is...

Minden állam létérdeke titkai megőrzése. De ugyanilyen jelentőségű az is, hogy állampolgárai bizalommal legyenek iránta, tisztában léve azzal, mit tesz az állam az érdekükben. Ezt nem szabad eltitkolni! Ha az állampolgár megérti, mi történik körülötte, akkor sokkal könnyebb elfogadnia. Elfogadva, esetleg pozitívan értékeli a megértett titkosszolgálati tevékenységet is, azonosulni tud vele és szükség esetén közreműködik. A tartalom pedig; éppen ki ellen folyik, milyen ügyben titkosszolgálati módszerekkel eljárás, nyilvánvaló államtitok. De hogy az állampolgárok érdekében történik mindez, nem lehet titok! Már csak azért sem, mert az adófizető állampolgárnak jogában áll tudni, melyik állami szervezet mit tesz adóforintjaiból. Ezért különösen fontos a bizalom kiépítése, elmélyítése!

E két kiadvány jól elősegíti e magyar szolgálatok, mindenkori politikai viszonyokhoz igazodása történetének, valamint titkos munkamódszerei eredetének, mai tevékenységük megismertetését, hisz „... fontos, hogy legyenek olyan fórumok és kiadványok, amelyek híven és korabeli dokumentumokra alapozva ábrázolják a szolgálatok múltját és jelenlegi tevékenységét.”⁴²

⁴² I.m. Boda József dandártábornok NBSZ főigazgató: Zárógondolatok 345. p.

PROF. DR. FÓRIZS SÁNDOR:
NÉGY ORSZÁG RENDŐRTISZT KÉPZÉSÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Publikációmban négy ország főiskolai szintű rendőrtiszt képzését kívánom elemezni, összehasonlítani. Ezen intézmények helyzetének, tantervének bemutatásával szeretném megvilágítani a speciális rendészeti felkészítés tendenciáit. A tananyagszerkezet szemléltetésén keresztül bizonyítom, hogy mára a rendőrséggel és az ahhoz kapcsolódó tisztképzéssel szemben támasztott követelmények jelentős mértékben nemzetközivé váltak, az európai uniós egységesülés, valamint a polgári felsőoktatás vonzásai- hatásai a főiskolai szintű rendvédelmi felsőoktatást ezekben az uniós országokban, tartalmában és szervezeti formáiban messze eltérítették minden korábbi militáns vonástól.

A négy tanintézet tevékenységének vizsgálatát 2011. decemberben lezártam, így nem érintem a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásával a korábbi Rendőrtiszti Főiskolán bekövetkezett változásokat.

Tekintettel arra, hogy a kiképzés, a felkészítés a jövőnek szól, „állít elő” munkatársakat, azt is nyugodtan kijelenthetjük, a ma és holnap rendvédelmi erőit a demilitarizáltság, polgári jelleg jellemzi, illetve fogja jellemezni, ezt az oktatási programok belső tartalma egyértelműen tanúsítja. Amint a németek mondják, „polgárbarát rendőrség vagyunk”, vagy egy másik megfogalmazásban „a rendőr egyenruhás állampolgár”. A rendőrtől fellépésében és munkamódszerében távol áll minden katonai jelleg, ne tévesszen meg minket az egyenruha viselése. Egyébként az állomány meghatározó része polgári ruhás munkakörben dolgozik. A képzés filozófiája rendvédelmi területen messze eltávolodott a katonai felkészítés elvárásaitól, elveitől. Ez még a készenléti rendőrség kötelekeire is vonatkozik, még ha esetleg létezik néhány formai hasonlóság, egyenruhák, vagy az ilyen szervezetekre jellemző komolyabb felszerelés és technika. Akikkel szemben fellépnek, azok a saját állam polgárai, nem a katonai szempontok alapján ellenségnek besorolt valakik. Ezért az esetükben, velük szemben alkalmazott módszerek is rendvédelmi és nem militáns jellegűek.

Talán mindannyiunk előtt közismert tény, az Európai Unió a rendőrség, a rendvédelem kérdéskörét eredetileg az egyes tagországok belső ügyének tekintette. Ehhez kapcsolódóan az

erre a területre vonatkozó jogszabályok az úgynevezett harmadik pillérbe kerültek, vagyis ki-ki maga szabályozta, az egyes államok önállóak voltak. Az élet igen rövid időn belül bebizonyította, ha egyszer a közös gazdaság belendül, hamarosan minden irányból új kérdések merülnek fel és azokat csak együttesen lehet megválaszolni. Egymást követték a rendvédelmi jellegű egyezmények, szabályzások, melyek a második pillérbe kerültek, azaz valamennyi tagállam rendőrségére, rendvédelmi szerveire kötelezőek. Az új előírások a tanintézetek részére új típusú tananyagot, a rendőrségnek új munkaformákat és feladatokat jelentenek. Néhány fontosabb ezek közül:

- a Schengeni Egyezmény,
- a Schengeni Végrehajtási Egyezmény,
- a Dublini Menekültügyi Egyezmény, 1997- től hatályban,
- a Schengeni Információs Rendszer, SIS,
- a közös uniós vízumszabályozások,
- az ujjlenyomatok összehasonlítására irányuló „Eurodac” létrehozásáról szóló 2725/2000/EK rendelet,
- Eurojust információs rendszer, 2002,
- az államhatáron átnyúló üldözés megjelenése a gyakorlati munkában, az ezt lehetővé tevő kétoldalú nemzetközi szerződések,
- az európai elfogató parancs szabályozásának hatályba lépése,
- nemzetközi jogsegély szolgáltatás,
- Európai Rendőrségi Hivatal, (EUROPOL),
- Európai Rendőr Akadémia, (CEPOL),

A Bel- és Igazságügyi Miniszterek Tanácsa folyamatosan tárgyalja a felmerülő kérdéseket, tesz javaslatokat a szabályzásra, egymást követően jelennek meg a rendvédelmi vonatkozású EK rendeletek, irányelvek. Már a rendőrség egyenruhájának színére /kékre/ is született ajánlás az egész uniós területre. A német rendőrségek is elkezdtek lecserélni a régi zöld-sárga

öltözetet. Az irdatlan mennyiségű közösségi jogszabály magában kiszélesítette az oktató tananyagot. Egyéb tényezők szintén közvetlen hatással vannak a rendvédelmi napi munkára. Előtérbe került az egyén, az állampolgár személyes jogainak jóval hatékonyabb biztosítása. Az európai állampolgár szabad utazása és tartózkodása lényegében szinte a magyar állampolgárhoz hasonló jogokat eredeztet. Kényesen szükséges ügyelni a velük szemben folytatott eljárások jogszerű voltára. Felértékelődött az idegen nyelv tudása, kimondottan az angolé. Gyakoribb lett a külszolgálat az ENSZ vagy az EU égisze alatt, a fiatalok szakmai és anyagi okokból tömegesen pályáznak ezekre a lehetőségekre. Időközönként menekülthullámok érik el Európát, kezelésük, a személyek befogadása vagy visszairányítása, nagytávolságú toloncolások, befogadó állomások működtetése korábban nem okozott súlyos problémát, mára egy pillanat alatt azzá válhat. Az internetes bűnözés, az államhatárokon átnyúló gazdasági bűnözés, kábítószer csempészet, emberkereskedelem, mind feldolgozandó témák az iskolák részére.

A felsőfokú rendvédelmi felkészítés belső tartalmára továbbá meghatározó az elmúlt húsz év technikai fejlődése, mely új ismereteket és eljárásokat, szakmai fogásokat hozott a napi munkába és oktatásba. Ilyenek a DNS-sel történő bizonyítási eljárás, számítástechnikai adatbázisok létrehozása és ezekből történő keresés, bűnügyi profilok készítése, stb. Mindezek a kriminalisztika és az informatika tantárgyak jelentőségét növelték.

A legtöbb nyugat-európai országban lezajlott vagy folyamatban van az önálló rendészettudomány elismerése, s annak alapjain egyetemi szakok alapítása, a PhD képzés megindítása. Ezzel kialakul a háromszintű rendőri felsőoktatás, (BA, MA, PhD).

Az elmúlt húsz év jelentős szervezeti átalakításokat hozott sok környékbeli államban melyek során félkatonai jellegű rendvédelmi szervezetek szűntek meg, a rendőrségek közelebb kerültek a polgári közigazgatáshoz. Eltűnt a cseh, a magyar határőrség; beolvadt a rendőrségbe az osztrák csendőrség; Szövetségi Határvédelemből Szövetségi Rendőrség lett Németországban; megszűnt a Bajor Határrendőrség; átalakult a szlovák határőrség.

Az általam vizsgált négy intézmény, főiskola a következő:

- Rendőrtiszti Főiskola, Budapest;
- A Szlovák Rendőr Testületi Akadémia, Pozsony;

- A Cseh Köztársaság Rendőr Akadémiája, Prága;
- A Berlieni Gazdasági és Jogi Főiskola.

Egyes esetekben utalok Hamburg és Brandenburg Tartományok rendőrtiszt képzésére is. Az előző négy főiskola nappali tagozatos akkreditált bachelor rendőr tisztképzést folytat ahol a felkészítés célja a megfeleltetés, alkalmassá tétel az első tiszti beosztásban történő munkára. Ebből következően relatíve egyszerű a viszonyok összehasonlítása, a közös pontok, illetve az eltérések feltárása. Szerettem volna kutató munkámba bevonnai az osztrák rendőrtiszt felkészítést végző Wiener Neustadt-i Szakfőiskolát, ahol polgári felsőoktatási intézményben lényegében egy rendvédelmi tanszék működik. Munkájuk két fontos vonatkozásban eltér az előző iskoláktól, csak levelező felkészítést folytatnak, és csak gyakorlott tiszthelyettes állományt iskoláznak be. Ezek a tényezők jelentősen megnehezítik az összehasonlítást. Vizsgálódásom alapját az egyes tantervek illetve tanulmányi szabályzatok, helyi tájékoztató kiadványok képezték, melyeket a felhasznált irodalom jegyzékében megjelöltem. Fontos információkat szereztem a személyes látogatások során. Az oktatási programok összehasonlító elemzése mellett lényegesnek tekintem az általános működési feltételek értékelését.

Az általános működési feltételek:

1/ A berlini iskolát a „Képzési, oktatási és tudományos” minisztérium tartja fenn, azaz polgári tanintézet, melyen belül egy rendvédelmi fakultás működik „Rendőrség és biztonsági management” megnevezéssel. A belügyminisztérium a hallgatók után fejpénzt fizet a felkészítésért. A másik három iskola közvetlenül belügyminiszteri alárendeltségben, a minisztérium költségvetésén belül található. Az adott országok rendőrségeivel kiérlelt sokoldalú kapcsolatokkal rendelkeznek, de mindenhol a minisztériumi szervek azok, amelyek a szakmai elvárásokat közvetítik és a megvalósulást kontrolálják.

2/ Fontos a hallgatók jogállásának értékelése. Berlin kivételével mindenhol polgári, az ország egyéb főiskolai hallgatóinak megfelelő jogviszonyban találhatók a tanulmányokat folytatók. A polgári hallgató nem rendőr, intézkedést nem foganatosíthat, egyenruhát nem visel. Kötelezettségei, büntethetősége az átlag állampolgárnak felel meg. Budapesten a hallgatók

formaruhát viselnek, a másik két intézményben civilben folyik a képzés. Általában a tanulmányok befejezését követően kerülnek hivatásos állományba. Pozsonyban a második tanévet követően a legjobb eredményt elérték korlátozott számban kérhetik felvételüket a hivatásosok sorába. A hallgatók diákszálláson laknak, jelentősebb kötöttségek és szigorú napirend nélkül. Szabad mozgásuk kiterjed a teljes oktatásmentes délutánra, valamint az éjszakára. Nagyvonalú szabályozás jellemzi az óralátogatási kötelezettséget, Prágában nem is előírás. Az általános napirendből jobbra hiányoznak a katonai képzési intézményekre jellemző összetartási-ellenőrzési munkaformák, alaki képzések (egyedül a magyarnál található), a kötelékgyakorlatok. Berlinben a hallgatók a tanulmányok megkezdésekor hivatásos állományba kerülnek a nálunk nem létező „visszahívható tisztviselő” megnevezéssel, (kb. próbaidős). Ez a kategória lényegében egész Németországban megtalálható és a rendvédelmi képzést végző intézmények hallgatóinál is alkalmazzák. Tanulmányaik ideje alatt az érintettek részben egyenruhát viselnek és korlátozott rendőri feladatokat oldhatnak meg. Természetesen anyagi elismertségük is ennek megfelelő, havi ezer euró ösztöndíj. Ez az iskola nem tart fenn diákszallót, hallgatói a városban önállóan bérelnék lakást. Erre egyébként a többi iskolánál is lehetőség van, a bentlakás nem kötelező, csak esetleg anyagilag kifizetődőbb. Németországban viszont „polgár közeli rendőrség” címszóval egyes tartományok, így Berlin is, nem támogatja a rendőr növendékek egységes, szervezett elhelyezését, mondván, éljenek a lakosság között, tegyenek szert ezáltal is polgárbarát tapasztalatokra. Magyarországon a hallgatókkal a rendőrség a tanulmányok kezdetekor szerződést köt, melyben vállalja, hogy a hallgatót a főiskola eredményes befejezését követően valamilyen munkakörben, hivatásos vagy közalkalmazotti, köztisztviselői státuszban, foglalkoztatni fogja. Prágában és Pozsonyban ilyen biztosíték nincs, mindenki a végzéskor tudja meg, rendőr lesz-e, vagy a szabad munkaerő piacon kell a helyét megtalálnia.

3/ Mind a négy intézmény akkreditált „Bologna típusú” bachelor képzést folytat, Berlinben még kifutó régi főiskolai képzéssel. A csatlakozás a bolognai rendszerhez a polgári felsőoktatás egyes szervezeti elemeit és követelményeit hozta be a korábban zártabb intézmények falai közé. Az országos felsőoktatásért felelős civil minisztériumok belépést nyertek a rendvédelmi képzési rendszerekbe, szervezeteik részt vesznek a minősítési eljárásokban, engedélyezési folyamatokban. Az oktatókkal szemben most már az adott állam felsőoktatási követelményei érvényesek, egyetemi végzettség, tudományos fokozatok,

habilitáció, stb. jelent meg az elvárások között. Módosultak a régi típusú szakmai felkészítés személyi feltételei, nem elegendő jó szakembernek lenni ahhoz, hogy valaki főállású oktató legyen. Ezzel kapcsolatban ne tévesszen meg senkit a két iskola, Pozsony és Prága által használt „akadémia” név, kifejezés. Mindkét intézmény egyetemi státuszú, master és doktori képzéssel. Németországban több tanintézet az akadémia kifejezéssel jelöli, hogy nincs a bolognai rendszerben akkreditálva.

A bolognai rendszer bevezetésével egy időben mind a négy tanintézet belépett az Európai Kreditátviteli Rendszerbe, (European Credit Transfer System, ECTS), és az általuk művelt tananyagot átszámították a kötelező 180 kreditpontra, csatlakozva az Európai Felsőoktatási Térséghez. Valamilyen mértékben igyekeztek megfelelni az újonnan jelentkezett tantárgy és képzési szerkezeteknek, a kötelező- kötelezően és szabadon választható blokkok kialakításának. Ezen a téren véleményem szerint a prágai megoldás jutott el a legrugalmasabb megoldás kialakításához ahol 175 kreditpont megszerzéséhez (5 pont a szakdolgozat), összesen 75 tantárgy 361 kreditjéből a hallgató részben maga alakítja ki a saját felkészülési rendszerét, természetesen a Tanulmányi Osztállyal konzultálva. Mindenképpen figyelemre méltó, összesen csak 12 kötelező, megkerülhetetlen tantárgy van, melyek 101-103 kreditpontot biztosítanak a tanulmányok során. Ezek teljesítése mellett 63 tantárgyból válogathat a résztvevő a további 72 kreditpontért. Az is fontos kérdés, a cseh iskola mely tantárgyakat tette kötelezővé, megkerülhetlenné.

Kötelező tárgyak, 101-103 kredit, 12 tantárgy:

- Idegen nyelv, 10 kr.,
- Kriminálisztika, 12 kr.,
- Kriminológia, 9-11 kr.,
- Vezetéstudomány, 6 kr.,
- Politológia, 4 kr.,
- Pszichológia, 11 kr.,
- Szociológia, 4 kr.,
- Közigazgatási jog, 11 kr.,
- Állam és jogelmélet, 11 kr.,
- Büntetőjog, 11 kr.,
- Polgári jog alapjai, 6 kr.,

- Gazdasági jog alapjai, 6 kr.

4/ Új kihívásként jelentkezett az Európai Unió által beindított „Erasmus” képzési/ pályázati rendszer mely uniós költségvetésből hallgatók külföldi tanulmányait és szakmai gyakorlatát, valamint oktatók külföldi hospitációját finanszírozza. A három- négy hónapos távolléttel járó tanulmányutak megvalósítása, lehetővé tétele érdekében az iskolák engedélyező jelleggel rugalmasan átalakították tanulmányi követelményeiket. A civil felsőoktatásból olyan megoldásokat vettek át mint vizsgahalasztás, vizsgák csúsztatása, külföldön szerzett kreditpontok elismerése, külföldi hallgatók fogadása, angol nyelvű szakmai oktatás felkínálása, szorgalmi időszak későbbi elkezdése vagy korábbi lezárása, stb. Mind a négy iskola tagja az Erasmus rendszernek és a jelentkezőket angol, német francia nyelvterületre küldik. A lehetőségeket a legnagyobb hallgatói számban, kb. 30 fő/év talán a Rendőrtiszti Főiskola használta ki.

5/ A rendvédelmi felkészítésben bekövetkezett fontos változásnak tekintem a nők fokozott megjelenését a rendvédelem és az ehhez kapcsolódó felkészítés területén. A megkerülhetetlen női egyenjogúság szellemében számuk fokozatosan emelkedett a jelentkezők és a tanintézetekben végzők sorában. A németországi helyzet még szembetűnőbb ezen a téren, amennyiben ők ebben a folyamatban előrébb állnak. Személyzeti döntés- felvételi, előresorolás, stb. – csak bizottságilag lehet meghozni, mely grémiumnak egyik tagja, ha a mérlegelés hölgygel kapcsolatos, a női egyenjogúsági megbízott, a szervezet egyik női munkatársa. Ma a négy tanintézetben a női hallgatók aránya átlagosan 30% körül mozog, akik nem csak az igazgatásrendészet, de valamennyi szolgálati ág iránt érdeklődnek. Berlinben a 182 rendőr hallgatóból 42 hölgy, 23%. Ha a polgári biztonsgági képzést is együtt vizsgáljuk a kar 625 hallgatójából 438 hölgy, 70%. Brandenburg Tartomány rendőrtiszti főiskolájára 2006-2010 között felvett hallgatók esetében a hölgyek aránya évente 34%,25%, 37%, 31%, 21% volt, (1.,2.,3. sz. mellékletek).

A tantárgyszerkezetek elemzése:

A tantárgyszerkezetek értékelését azért tekinthetjük fontosnak mert ezen keresztül megítélhetjük milyen jellegű munkára készítik fel a hallgatókat, körülbelül milyen típusú az a

szervezet ahol dolgozni fognak. A tantervek/ képzési programok talán némileg önhatalmúan három fő csoportra bontják a tantárgyakat, úgymint jogtudományi, általános ismereti és szakmai. A főiskolai szintű képzés és a művelt állampolgárral szemben támasztott elvárás természetesen nem nélkülözheti az általános ismereti tudásanyagok feldolgozását, rendvédelmi jellegű megközelítéssel. A vezetélméleti és testnevelési (fizikai, önvédelmi) ismereteket, kiképzést a szakmai felkészítés rubrikájába számoltam, (4. sz. melléklet). Ez a besorolás jellemző az általam megismert intézményekre.

A rendvédelmi felsőoktatási képzés egyik alapvető tantárgycsoportját a jogtudományi tantárgyak képezik. Nyugat- Európában ezek belső tartalmában is jelentős közeledés figyelhető meg, amennyiben az európai uniós jogszabályok feldolgozása tipikus és belső tartalmukban hasonló, illetve azonos. Az idegenrendészeti jog, a menekültügy, az uniós vámszabályok, a rendőrség nemzetközi együttműködésének jogi alapjai, a nemzetközi jogi ismeretek nagymértékben megegyeznek. A hazai belső jogban is az egyes államok között sok a hasonló vonás, azonos elméleti megközelítés. A Rendőrtiszti Főiskolán a jogtudományi tantárgyak aránya 20,78%, összesen 532 tanóra. Kreditértékre számolva a hét jogi tantárgy összesen 49 kreditet a kötelező 180 kreditpont 27%-át teszi ki. Hadijogi témák lényegében nem szerepelnek az oktatásban.

A prágai rendőr akadémián két tantárgycsoportba besorolva található a jogtudományi tárgyak zöme és ezekből minimum 52 kreditpont megszerzése a kötelező, ez 29%-a az előírtaknak. Szabadon választásos alapon a hallgatók még további 6 kreditpontot szerezhettek három másik jogi tárgy felvételével.

Szlovákiában az össz óraszám a hat szemeszter alatt 2152 tanóra, a jogtudományi tantárgyak óraszámja 776, 36%.

Berlinben rendkívül magas az össz óraszám, melyet a szorgalmi időszakon kívül tartott 24 hét szakmai gyakorlat emel meg. Ezzel együtt az óraszám 3336 melyből 558 tanóra a jogtudományi tantárgy, 17%, és ezekre 29,5 kredit kapható, az össz pont 16%-a.

Berlin az egyetlen a négy iskola közül ahol az ismeretanyag feldolgozása modulrendszerben történik, az óra és creditszámok nem tantárgyakra, hanem modulokra vannak kiszámolva, ez

természetesen részben nehezíti az összehasonlítást. A vizsgáztatás/ számonkérés is az egyes modulok befejezésekor történik, esetenként egy időben több tantárgy anyagából, melyek az adott tanulmányi egység részeit képezték. Így viszont nincs vizsgaidőszak, több hetet megtakarítanak a másik három intézményhez képest, (5., 6., 7. sz. mellékletek).

A szakmai ismereteket képező tantárgyak a tanintézetekben azonosak, esetleg apró névmódosítással különböznek. Lényegében rendvédelmi jellegű tárgyakról van szó, mint kriminológia, kriminalisztika, bűnügyi ismeretek, vezetéselmélet, fizikai és önvédelmi felkészítés.

Magyarország szakirányokra bontja a rendőri felkészítést. Így nálunk létezik bűnügyi nyomozó, gazdaságvédelmi nyomozó, határrendészeti, igazgatásrendészeti, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi szakirány. Budapesten a legszélesebb a skála. Berlinben bűnügyi és közrendvédelmi, Pozsonyban bűnügyi, vizsgálati, közrendvédelmi, határ és idegenrendészeti szakirányok, (specializációk) működnek. A hamburgi rendőrtiszti főiskolán található kimondottan vízirendőrségi szakirány. Alapítását minden bizonnyal a hamburgi tengeri kikötő, Európa harmadik legnagyobb ilyen jellegű létesítménye, az óriási konténeres terminál és a nagy tengerjáró hajókat is fogadó elbai vízi út ellenőrzése indokolja. Önálló gazdaságvédelmi, igazgatásrendészeti és közlekedésrendészeti szakirány egyedül Magyarországon található a négy iskola közül.

A szakok/szakirányok/specializációk mindenütt közös és eltérő tananyagrészekkel rendelkeznek, elválasztásuk iskolánként eltérő. Nálunk Budapesten ez relatíve gyorsan, már az első szemeszterben megtörténik.

Pozsonyban jelentősen eltér a hazai megoldástól, hogy a szakirányok tananyaga az első három félévben szinte megegyezik, a csekély eltérést hét választható tantárgy, három kötelező közülük, együttesen 72 tanórája adja az addigi 828 kontaktórából. A negyedik szemeszter 324 órájából 72 kötelezően és 24 szabadon választható. Az ötödik szemeszterrel bontakoznak ki a specializációk és szakirányok, összesen 216 órában a tanulmányok végéig, melyből 144 óra a kötelezően és 72 óra a szabadon választható.

Berlinben a modulok segítségével választják el a szakirányokat amennyiben vannak közös blokkok és a bűnügynek három, a közbiztonságnak négy saját modulja van, illetve eltérő a szakmai gyakorlatok rendszere.

Törekvés látható a képzési programokon belül a rendőrségi szolgálati ágak ismeretanyagának leképezésére. A készenléti rendőrségi tevékenységek, a csapatvezetés, kötetlékek irányítása témakör önálló modulban markánsan Berlinben jelenik meg.

A **sport/ önvédelem** mindenütt szerepel a tematikákban, tipikus a heti 2 tanóra, mely meglehetősen kevésnek tűnik, de valószínűleg ennyi fér az oktatási programokba. A rendőri jellegű önvédelem a konfliktus megelőzésére irányul, lefogást, elvezetést alkalmaz. Kerüli a sérülés okozását, eszköze a rendőrbot. Teljesen hiányzik a katonai küzdősportokra jellemző kés használata, valamint lőfegyver ütésre alkalmazása, a konfliktus támadó jellegű kezdeményezése, a megsebesítésre törekvés. Egyes iskolákon úszás és vízből mentés oktatás is folyik, itt követelmény az erre vonatkozó tanúsítvány megszerzése. A hallgatók körében mindenütt népszerűek a különböző küzdősportok és közelharc fajták fakultatív sportkörökben történő oktatása, nem a tananyag részeként. Fontosak a különböző sportszakosztályok, egészen különlegesek is találhatóak (hegymászás), valamint lövész szakosztály/ klub, mely kiegészíti az általában szerény fegyverhasználati felkészítést.

Lőfegyverismeretet és lövészetet természetesen a rendőrségi igényeknek megfelelően oktatnak, a rendszeresített eszközökkel folytatnak. Esetenként csak pisztoly szerepel a kiképzésben. Valószínűleg Budapest dolgozik a legszélesebb skálán ahol gépkarabély használatot, tájékoztató jelleggel vadászpuskát is bemutatnak. A rendvédelmi jellegre jellemzően kis távolságból (6-8 méter), speciális körülmények közötti (utca, nyilvános hely, stb.), önvédelmi célú fegyverhasználati gyakorlás folyik egyre inkább számítógépes vezérlésű belső lőtereken. A lőfegyverhasználat filozófiája homlokegyenest eltér a katonaság nagyobb távolságra irányuló, a menekülő személyt sem kímélő megoldásaitól.

A **gépjárművezetésnél** alapelvárás valamennyi országban a „B” kategóriás vezetői engedély megléte. Nem törekednek, mint a honvédség, a „C” típusú jogosítvány meglétére, nincs szükség és alkalom nehézgépek vezetésére. A speciális rendőrségi felkészítés, bonyolult

forgalomban közlekedés, gépjárművek üldözéséhez szükséges ismeretek megszerzése, költségessége és jelentős eszközigénye miatt egyik tanintézet programjában sem szerepel, egyedül a brandenburgi iskolában végzik, valószínűleg azért mert ott van a tiszthelyettesek hasonló jellegű felkészítése.

Nagyon jelentős ingadozás tapasztalható a **szakmai gyakorlat** terén. A tanulmányok alatt a rendőrség egyes szervezeti egységeinél eltöltött idő széles skálán mozog. Prágában elméletileg nincs szakmai gyakorlat a három év alatt. Szerveznek látogatásokat, tanulmányi utakat. Vannak tantárgyakhoz kapcsolódó alkalmazói foglalkozások, pl. egy hét kriminalisztikai gyakorlat, összekovácsolási foglalkozások. A magyarázat esetleg abban rejlik, a prágai akadémia az egyetlen ahol a végzés után a hallgatókat a rendőrség, már hadnagyként egy év rendőri felkészítésben részesíti a rendészeti szakközépiskolában. Vagyis az iskolának nem kötelessége a hat szemeszter alatt teljesen kvalifikált tiszteket kibocsátani, azokra még a rendőrség „rádolgozik”. A pótlólagos felkészítés 9 hónap elméleti és 3 hónap gyakorlati időt jelent. Ennek megfelelően ők a főiskolai tanterveiket inkább elméleti jellegű, átfogóbb stílusban tervezhetik. Magyarországon a szakmai gyakorlat mintegy 400 órában a rendőri munka több színjét (járőr, nyomozó, kapitányság), bemutatja.

Berlinben a program a 16-os modulban tanulmányi gyakorlat címén 42 hetet ír elő 57,5 kreditpont értékben. Ennyire hosszú időt csak úgy tudnak teljesíteni, a képzési rendszerbe beépíteni, hogy az ötödik szemeszterben a hallgatók nincsenek az iskolában, ez 18 hét, a többi 24 hetet pedig elosztják az egyéb félévek között és a szorgalmi időszak után, (nincs vizsgaidőszak), kezdik a gyakorlatot. Ha viszont ennek a 42 hétnek a tartalmába belenézünk, láthatjuk, itt nem a klasszikus magyar értelemben vett főiskolai szakmai gyakorlatról van szó. Keverednek oktatási/ kiképzési tevékenységek és rendőr kirendeltségen eltöltött idők. A vélhető ok, polgári tanintézetben helyezkedik el a rendőrképzés, amit infrastruktúrában a civil iskola nem tud biztosítani, azt „kint” a rendőrségnél, kirendeltségeken, a készenléti rendőrség alegységeinél, illetve egy tiszthelyettes iskolán oldják meg. Ennek megfelelően a szakmai gyakorlatot az alábbiak szerint építik fel:

- Bevetési tréning, 7 hét, elosztva a hat szemeszterre, benne lövészet; 68X90 perces sportfoglalkozás, félévente 17 az 1-4 szemeszterekben; fegyverismeret, járőrszolgálati tananyag.

- Információs és kommunikációs technikák, 2 hét.
- Magatartás tréning, 2 hét.
- Bevetési és vezetési tanfolyam, 6 hét, kötelékvezetés, tevékenység szervezése.
- Kirendeltségi gyakorlat, 21 hét, három szemeszterre elosztva.
- Választható gyakorlat, 3 hét külföldön vagy az ország bármely részén tetszőleges állami vagy civil rendvédelmi szervezetnél.

A szakmai tantárgyak külön kiemelkedő csoportját képezi a **kriminológia és kriminalisztika**. Az utóbbinak jelentős labor, technikai és anyagigénye van. Alapozzák az általános és kiemelten a bűnügyi területű felkészítést. Különösen kedvező helyzetben van Pozsony ahol a bűnügyi-technikai intézet közvetlenül az iskola mellett található, de a többi főiskola is fővárosban van és így támaszkodhatnak az ide koncentrálódott rendőrségi- igazságügyi külső létesítményekre.

Az általános ismereti tantárgyak közül a **nyelvképzést** kívánom kiemelni. Valamilyen szinten mindegyik iskola foglalkozik idegen nyelvvvel. Németország van a legkedvezőbb helyzetben mint nagy létszámú nemzet, (82 millió), tipikusan csak angol nyelvre készítik fel a hallgatóikat. Mivel az angol a nemzetközi rendőri együttműködés és tevékenység nyelve, ez elegendőnek bizonyul. Németországban a középiskolákban az angol a kötelező első idegen nyelv, a főiskolára érkező hallgatók megbízható alapokkal indulnak a felkészítésben, melyben a tipikus rendőrségi szituációk feldolgozására fordítják a hangsúlyt. Elvárás a B1 európai nyelvvizsga, amit az érintettek többsége már hoz magával a középiskolából. A másik három főiskola több nyelvet is oktat- angol, német, orosz, francia- és egy államilag elismert nyelvvizsgát vár el a végzés idejére. A nyelvi tanulmányokat kreditpontokkal is elismerik, Budapest 9, Prága 10, Pozsony 7+6 (szabadon választott).

Következtetések a négy tanintézet helyzetéből:

- Az általam megismert rendvédelmi iskolák bachelor képzésének tananyagaiból és az iskolák működési filozófiájából, tevékenységükből hiányzik bármilyen militáns jelleg. Egy a polgári felsőoktatási tanintézetek irányába nyitó folyamat zajlik a legtöbb országban.

- Az európai uniós egységesülési trend kihat az unió rendőrségeire és ezen keresztül a rendőri oktatásra. Ez nem csak a jogtudományi, hanem a szakmai területeket, tananyagokat is érinti.
- A „Bologna folyamatba” történt bekerüléssel az iskolák működési körülményei közelítenek a polgári felsőoktatási intézetekhez. Az Európai Felsőoktatási Térséghez tartozás potenciális lehetőségeket biztosít a rendőr hallgatók nagyobb mértékű időszakos külföldi képzésére, nem utolsósorban annak anyagi fedezete biztosítására.
- A főiskolai szintű BA alapfelkészítés mellett megjelent az önálló rendvédelmi master, (egyetemi), diploma iránti igény, ezzel is kiszolgálva a rendőrségek vezetői szükségletét. Mind a négy országban létezik akkreditált rendvédelmi egyetemi szak, a négy iskola közül Budapesten, Pozsonyban, Prágában. Németországban Münsterben a Német Rendőrség Főiskoláján található Európa talán legjobban szervezett és finanszírozott, rendvédelmi jellegű, akkreditált, két éves, nappali tagozatos egyetemi diplomát biztosító felkészítése.
- Lehetőség nyílik rendészettudományi területen doktori iskola alapítására, alapozva a meglévő BA és MA szakokra. Kedvezőek a feltételek PhD felkészítés akkreditálására, indítására. Önálló rendvédelmi tudományos képzéssel, doktori iskolával rendelkezik a prágai és a pozsonyi tanintézet. A Nemzeti Közszerológati Egyetem 2012. 01.01-es létrejöttével, mivel az egyetemen doktori iskola van, nálunk is pozitívak a kilátások.

1. sz. melléklet:

A rendvédelmi hallgatók létszáma a berlini főiskolán, (2010):

Hallgató összesen	Férfi	Nő	Külföldi
1063	625	438	8

Szak szerint	Összesen	Férfi	Nő	Külföldi
Kifutó főiskolai r.	154	111	43	7
BA rendőr	121	71	50	0
BA biztonsági	788	443	345	1

2. sz. melléklet:

Jelentkezés főiskolai képzésre Brandenburg Tartomány rendőrtiszti főiskoláján:

Év	Jelentkezők száma	Felvettek száma	Férfi	Nő
1991	425	50	42	8
1992	16	11	10	1
1993	659	138	82	56
1994	536	198	138	60
1995	1073	150	89	61
1996	991	150	84	66
1997	1130	161	83	78
1998	1826	150	98	52
1999	1571	100	61	39
2000	2416	104	78	26
2001	1655	100	55	45
2002	1615	100	56	44
2003	1491	95	60	35
2004	2550	100	71	29
2005	2960	-	-	-
2006	-	55	36	19
2007	3011	95	71	24
2008	2472	100	63	37
2009	2340	101	69	32
2010	2066	51	40	11
2011	2539	100		

3. sz. melléklet:

A hölgyek aránya a Rendőrtiszti Főiskolán a rendőri szakirányokon nappali képzésen a 2009/2010. tanévben:

	Férfi	Nő	Összesen
1. évfolyam	72	34, 32%	106
2. évfolyam	54	30, 35%	84
3. évfolyam	53	45, 45%	98
Összesen	179	109, 37%	288

4. sz. melléklet:

A három tantárgycsoport a Rendőrtiszti Főiskola bünygyi szakirány oktatásában

Jogtudomány, általános ismeretek, szakmai ismeretek

Büntetőeljárás jog	84 tanóra 8 kr.	Pedagógia	28 tanóra	Vezetés elm.	42 tanóra
Büntetőjog	168, 14 kr.	Pszichológia	70, 8 kr.	Kriminalisztika	336
Közigazgatási jog	84, 8 kr.	Számítástechnika	70, 5 kr.	Kriminológia	70
Polgári jog	28, 3 kr.	Etika	28, 3 kr.	Testnevelés	140
Nemzetközi és eu. jog	56, 6 kr.	Politológia	28, 3 kr.	Intézkedéstaktika	126
Bevezetés a jogtudományba	28 3 kr.	Szociológia	28, 3 kr.	Bünygyi szolg.	182
Magyar alkotmányjog	84, 7 kr.	Közgazdaságtan	14, 1 kr.	Gazdaságvédelem	56
		Idegen nyelv	210, 9 kr.	Igazgatásrendészet	28
		Kommunikáció	28, 2 kr.	Határrendészet	28
				Közlekedés, közrendvédelem	28
				Egyebek	98
				Szakmai gyakorlat	390
Összesen	532 tanóra, 21 % 49 kr., 27%		504 tanóra 20 % 34 kr. 19 %		1524 tanóra 59% 97 kr. 54%

5. sz. melléklet:

Tantárgy csoportosítás az RTF bünygyi szakirány nappali képzésén

	Óraszám	Százalék	Kreditszám	Százalék
Jogi	532	21%	49	27%
Általános ismereti	504	20%	34	19%
Szakmai	1524	59%	97	54%
Összesen	2560		180	

6. sz. melléklet:

A jogtudományi tantárgyak aránya

	Budapest	Berlin	Prága	Pozsony
Össz óra	2560	3336		2152
Jogi órák	532	558		776
Százalék	21%	17%		36%
Kreditpont	49	29,5	52	61
Százalék	27%	16%	29%	34%

7. sz. melléklet:

Tantárgycsoportok a főiskolákon tanórákban

	Budapest	Berlin	Prága	Pozsony
Jogtudomány	532, 21%	558, 17%	29% (*)	776, 36%
Általános ismeretek	504, 20%	304, 9%	16% (*)	312, 15%
Szakmai ismeretek	1524, 59%	2474, 74%	55% (*)	1064, 49%
Összesen	2560	3336		2152

(*) Kreditpontok alapján

8. sz. melléklet:

Kriminológia és kriminalisztika (óraszám és kredit)

	Budapest	Pozsony	Berlin	Prága
Kriminalisztika	336/ 17 kr.	168/ 14 kr.	398/ 27,5kr.	300/ 22 kr.
Kriminológia	70/ 5 kr.	48/ 4 kr.	173/ 10 kr.	75/ 11 kr.

Felhasznált irodalom:

- www.akademiapz.sk, a Szlovák Rendőr Testületi Akadémia honlapja.
- Studijná príručka, Akademický rok 2010/2011, szlovák nyelvű tanulmányi szabályzat a 2010/2011 tanulmányi évre.
- www.hwr-berlin.de, a Berlieni Gazdasági és Jogi Főiskola honlapja, Hochschule für Wirtschaft und Recht Berlin.
- Tanterv, „Studienführer für Bachelorstudiengang „gehobener Polizeivollzugsdienst“ (Pol B.A.), 2011.03.16, szám nélkül, Berlin.
- www.berlin.de/polizei, a berlini rendőrség honlapja.
- www.polac.cz, a Cseh Rendőr Akadémia honlapja, Tanulmányi és Vizsgaszabályzata.
- The Police Academy of the Czech Republic in Prague, a tanintézet nyilvántartási szám nélküli kiadványa, 2010.
- Hallgatói Tájékoztató, 2009/2010. tanév, Rendőrtiszt Főiskola. Benne Tanulmányi és Vizsgaszabályzat.

E számunk szerzői

DR. UNIV. Beregnyei József

c. iskolaigazgató

DR. JUR. DEÁK JÓZSEF

ORFK Hivatal, „Rendőr” című intranetes lap szerkesztője

PROF. DR. FÓRIZS SÁNDOR

egyetemi tanár, nyugállományú rendőr dandártábornok, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Közrendészeti és Alkalmazott Vezetéstudományi Intézet